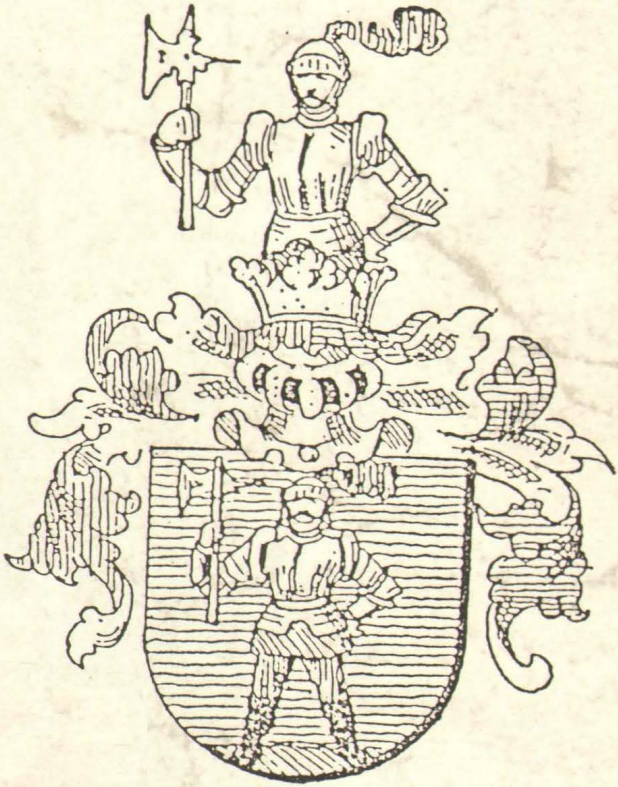
EDELÉNYI FÜZETEK, 13.

Borsodnak hírneves követe

RAGÁLYI TAMÁS

EDELÉNY, 1995.

A Ragályi család címere

Borsodnak hírneves követe

RAGÁLYI TAMÁS

EDELÉNY, 1995.

Edelényi füzetek, 13.

Összeállította, szerkesztette:

Laki Lukács László

Technikai munkatársak:

Slezsák Zsolt
Tóth Bertalanné

Címlapon: Ragályi Tamás. Borsod vármegye követe a pozsonyi diétán, 1830. Rézmetszet. MNM Történelmi Arcképcsarnok, 54.443 ltsz.

Hátoldalon: Ragályi Tamás 1989-ben állított emlékoszlopa a balajti temetőben.

BORSODNAK HÍRNEVES KÖVETE

ELŐSZÓ

Ragályi Tamás reformkori lapszerkesztő, politikus élete és munkássága szervesen kapcsolódik városunkhoz, annak közvetlen környezetéhez. Balajt a szülőfalu és a végső pihenőhely, Borsod és Sajószentpéter váltakozva lakóhelye Borsod vármegye hírneves követének. Mindig ide tér megpihenni, erőt gyűjteni családja körében. Ide küldi leveleit Kazinczy Ferenc, Wesselényi Miklós, Palóczy László. Ide érkeznek a Kossuth Lajos küldte Országgyűlési Tudósítások. Innen indul a vármegye közgyűlésére, a pozsonyi diétára. Jelentős birtokai vannak Borsodon, Sajószentpéteren, Hangácson, Nyomáron, Boldván. Övé a híres perkupai malom a Bódván.

Nevét méltatlanul feledték el a kései utódok.

Ragályi József és Szemere Katalin gyermeke 1785. december 28-án, Balajton született. Parasznyán halt meg 1849. január 14-én. „Utolsó tisztessége megadása Borsodon, temettetett Balajton a családi-sírboltban", január 17-én.

Élete, munkássága napjainkban is példaértékű, minden tekintetben időszerű.

Halála 140. évfordulóján 1989-ben Borsod megye, „az édes Kis-Haza" „késő maradékai" Edelényben emlékünnepségen idézték fel korát, élete folyását és a balajti temetőben emlékoszlopot emeltek tiszteletére.

Születésének 210. évfordulóján, balajti emlékoszlopának megkoszorúzásán kívül, a Városi Könyvtár megjelenteti Nyilas Ilona időközben megtalált bölcsészdoktori értekezését, amely híven, részletesen elemzi Ragályi Tamás politikai pályáját. A szerzőről sajnos mindezideig nem sikerült semmit megtudni. A dolgozatot 1934-ben Miskolcon nyomtatták. Nyilas Ilona jó íráskészségű, széles látókörű, a történelmi forrásokat ismerő személyiség. Megérdemli műve újabb kiadását. A reprint az Országos Széchényi Könyvtár

(2/3264) leltári számú példányáról készült. A függelékben az 1989-es emlékünnepség két előadása is megtalálható; segítségül a kor viszonyainak megértéséhez és a Ragályi család politikai, egyházi súlyának megismeréséhez. Az emlékünnepségek programjainak közlése forrásértékű lehet.

Bízom benne, hogy e kiadvány méltó vidékünk reformkori nagysága, jeles személyisége emlékének megidézésére. Az ő embersége, politikusi bölcsessége, munkássága iránt érdeklődő helybelieknek és kutatóknak nagy segítségére lehet a tiszteletünk jeléül összeállított, megjelentetett kis kötet.

Edelény, 1995. december 1-jén.

L. L. L.

RAGÁLYI TAMÁS

NYILAS ILONA
BÖLCSÉSZDOKTORI
ÉRTEKEZÉSE

MISKOLCI KÖNYVNYOMDA RT. 1934.

A kor formálja az embert és nem fordítva. Ha egy emberi életet, küzdelmeivel és ambícióival, vágyaival, sőt bukásával meg akarunk érteni, meg kell ismerni a kor lelkét. Széchenyi jelentőségével kapcsolatban vita volt, hogy a „legnagyobb magyar" a nemzeti öntudat felébresztője volt-e, vagy csak irányítója, illetőleg szeizmográfja a tényeknek, mint az óramutató az idő mulásának. Én az utóbbit vallom, mert a legnagyobb emberi: felismerni a dolgokat és beleharsogni az új eszméket a közömbös világba. A legérdekesebb és hazánk fejlődésére döntő jelentőségű időszak volt a XIX. század első felében az úgynevezett „reform" kor. A nagy nyugati eszmék rohamléptekkel hódították meg a világot és még a legkonzervatívabb társadalmakban és közéletekben is akadtak fáklyavivői, harsonásai az új eszméknek és ezeknek köszönhető, hogy hazánk, békésen, polgárháború nélkül tudta megtalálni az utat, mely a rendi államtól a nyugati felvilágosodás felé vezetett. És amelynek célkitüzése az örök emberi szabadságjogok uralma volt.

Ilyen harsonás, ilyen fáklyavivő volt Ragályi Tamás is, akinek munkája a nemzet jövője szempontjából talán többet jelentett egy győztes hadvezérnél. Jelentőségét csak akkor értékelhetjük igazán, ha megismerjük, milyen volt az a kor, amelyben élt Ragályi. A magyar nemzeti öntudat — hosszú évszázadok reménytelen küzdelmeiben apatikussá válva — látszólag teljesen elhamvadt. Utolsó fellobbanása Rákóczi felkelése, amely a pusztában bujdosó kuruc ajkán felhangzó dalban elenyészett. Beletörődöttség, a változatlanság béklyói nehezednek a nemzetre. Kifáradt, nincs már ereje semmihez, hogy joga van az alkotmányhoz és szabadsághoz, ki hinné el? ki bizonyítaná? A bécsi udvar bekerítő politikája, nagy programja: a „Gesamtmonarchie" mindenütt diadalmaskodott. Vagy csak látszatra? Mert mi történik? Franciaország népe megfújja a feltámadás kürtjeit. A francia forradalom elsöpri az elnyomatást, a „l'état c'est moi" hiú frázisát és felemelkedik helyébe a nemzeti öntudat. Magyarország is magára ébred. Újra érzi jogait, de még nincs ereje küzdenie. Ez az erő az ellenállásban nyilvánul meg, II. József jószándékú, de erőszakos reformjaival szemben. A haladási, átalakulási vágy az 1790—91. országgyűlésen meglepő erővel nyilatkozik. És ez a vágy már nem szalmaláng, mert az elkövetkező évtizedek számtalan akadálya dacára sem alszik el. Kedvező időre vár csak, hogy újra fellángoljon és az újjászületés folyamata megindulhjon. A nemzet magára hagyatva, saját kormányában is akadályozva, egyedül, saját erejéből küzdi fel magát a nemzeti lét és öntudat dicső fokára. A ma-

gyar nemzet kénytelen szünet nélkül küzdeni, fenyegetett alkotmányos jogaiért és alkotmányáért. Ilyen körülmények között társadalmi téren, polgári intézmények létesítésében alig haladhatott, mert ez csak a nemzet és kormány összhangzó törekvéseinek lehet eredménye. S a bécsi kormány ahelyett, hogy vezetni és ösztönözni igyekezett volna a nemzetet, inkább gátolta. S a nemzet inkább türte intézményei elavultságát, nehogy a korszerű haladásért évszázadokon megőrzött függetlenségét, alkotmányát kelljen feláldoznia.

S a szenvedésekhez újabbak járultak, a megakasztott életfolyamat fájdalmai. A francia forradalom iszonyú rombolásaitól megrémült bécsi udvar a világot sarkaiból kiforgató elemek ellen elszánt harcot kezd és az ellenkező végletbe rohan, minden újjításnak, minden természetes fejlődésnek ellensége lesz. Sőt, hogy az eszmék terjedésének elejét vegye, az országot külföldtől elzárta, a szabad szellemi mozgást bent is lenyügözte, így a nemzetet tudatlanságra és tétlenségre kárhoztatta. Számtalan külső és belső akadály dacára egészen mozdulatlan mégsem maradt a nemzet. Átalakulási vágya II. József és a francia eszméknek hatása alatt felébredt és az akadályok sem ölték ki ezt belőle, mert a vágyat lelkes férfiak szították, míg végre lángralobbant és a tisztító tűzből feltámadt a független Magyarország.

A nemzet dicső ébresztői között is kimagaslott Ragályi Tamás alakja. Régi írások között lapozgatok, szemembe ötlik egy pár mondat, Eötvös Károly írja megkapó rezignáltsággal: „Ragályi élete és működése történeti és korrajzi fontos részletekben igen nagy és igen gazdag. Történetét megírni nem az én feladatom s talán én már el is késtem vele. Ifjabb erő kellene hozzá.“[1]) Ezt a pár sort szerénytelenül buzdításnak veszem és feltámadt lokálpatriotizmusom — hiszen, mint Ragályi, én is borsodi vagyok — most már nem hagy nyugton, nagy érdeklődéssel keresek, kutatok és mikor teljes az exhumálás, gyönyörködve látom a feledés homályából kiemelt és az érdeklődésre és az utókor tiszteletére érdemes férfiú tetteit ragyogni az emlékezés lángjánál.

*

A Ragályi nemzetség régi, híres, hatalmas színmagyar nemzetség, valószinüleg Árpáddal jött még honfoglaláskor. Okiratokkal és birtoklással igazolt családi és közéleti története világos és összefüggő 600 év óta a mai napig. Ilyen nemzetség ezer év óta nem igen volt több ezernél. E nemzetségek alapították és tartották fenn az ősi nemesi fajt, az emberi nemnek és a világtörténetnek e kis, de csodálatos és rejtélyes cselekvő részét. A család férfi- és nőtagjai testben és lélekben egyaránt jóltermettek, erősen szívósak, jóalakúak. Gömör-, Abauj- és Borsod vármegyékben vannak elterjedve, e vármegyékben birtokosok, de azért egyéb területekre is kiterjedt birtokuk, befolyásuk. Kivált az utolsó 3—4 száz esz-

[1]) Eötvös Károly: Az első nemzeti dal. Pesti Hirlap 1908.

tendő alatt az utóbbi vármegyében és az országos kormányzás és törvényhozás terén alig történhetett nagy dolog, amelyben Ragályiak tevékeny részt ne vettek volna. Alispánok, főispánok, országos követek, főbírók, vármegyék oszlopos tisztviselői, a nemzet függetlenségi harcainak hősei, szereplői, gyakran áldozatai: Ragályiak voltak a haza nagy ügyeiben mindenütt. Döntő hatalomra sohasem törekedtek, de bizonyos, hogy az országgyülések történetében a Bocskay, Bethlen, Wesselényi, Thököly és Rákóczi-kor mozgalmaiban a Ragályiak, mint buzgó, tevékeny, erős férfiak szerepeltek. Az 1825. évi országgyülésen Pozsonyban két Ragályi nyújtotta be kredentionalisát — a királyi főlovászmesternél és a personálisnál —. Az egyik kiscsoltói idősb. Ragályi Ábrahám, udvari ember volt. A másik Ragályit Borsod küldte követének. Borsodnak a múlt században mindig országoshírű jeles követei voltak a pozsonyi országgyülésen. Vay Ábrahám, Ragályi Tamás, Palóczy László, Szemere Bertalan, A vármegye ennélfogva nagy tekintélyre tett szert az udvarnál, Pozsonyban és a többi vármegyék előtt.

Az 1832—36-iki országgyülésre sok kiváló ember ment fel követnek és mégis szomorú az ifjúság, hiszen a leglelkesebb ember, az ellenzék védbástyája, Ragályi távol van. Elárulta saját megyéje. És az elkeseredés megszüli az első „nemzeti dalt":[2])

Bécs várostól nyugatra, keletre
Hidegen fúj a szél.
Bánatot hoz a magyar nemzetre.
Mert véle felhő kél.
Bécs városa, hinné-e valaki,
Érted mely sok magyar vér hulla ki.

Duna, Duna, vized miért keserű,
Árkod miért van tele?
Mert Pozsonynál sok keserű könnyű
Hullott hajdan bele.
Melyet a hon nagyjai pergetnek,
Mert Ragályi nem ment fel követnek.

Nem tudni ki írta, megelőzte a Szózatot, Himnuszt és a Kossuth nótát. Az egész nemzet rajongása és szomorúsága csendül ki belőle, egy férfiú iránt, akiért lelkesedett. Ki is volt az a Ragályi? hol élt, mit csinált, ezek a kérdések, amikre szerény erőmből felelni igyekeztem.

Ragályi Tamás 1785-ben született Balajton, Borsod megyében. Apja József, földbirtokos volt. Kedvelt embere úgy a vármegyének, mint az udvarnak. Az udvar királyi tanácsossággal tüntette ki, a vármegye pedig alispánsággal tisztelte meg vagy négy tisztujítás alkalmával. Csendes modorú, eszes, gyakorlati gondolko-

[2]) Eötvös Károly.

dású férfiúnak kellett lennie, különben az udvar és vármegye együttesen és egyenlő módon alig vette volna kegyébe.

Tamás fiához nagy reményeket kapcsolt a család és a vármegye is. Iskoláit Csetneken és Sárospatakon végezte, mindenütt első eminens volt.[3]) 1803—4-ben a pesti egyetemen filozófiát és 1804—5-ben jogot tanult. Tehetséges, lelkes ifjúnak mutatkozott. A jogi tudomány helyett inkább költői és irodalmi foglalkozáshoz érzett magában hajlamot. Elahtározta egy szépirodalmi folyóirat kibocsájtását, senyvedő irodalmi életünk felserkentésére. „Segítő" néven jelent meg belőle egy füzet.[4]) A „Segítő" előszavában kifejezi a folyóirat célját. A nemzethez fordult benne a következő szavakkal: „Minden hazafiakhoz! Most, midőn Hazám közönségei egymással az elsőbbségen vetekedve hathatósan buzognak nyelvükért, most fogok én is egy a nyelv tökéletesedésére közmegegyezéssel szükséges dologhoz, egy Hónapos Írás kiadásához, „Segítő" lesz a neve, mert általa segíteni akarok.,

Szörnyű vakmerőség, vesztét érdemlő megátalkodottság nekigázolni egy olyan mocsárnak, amelynek veszedelmes hinárjába már előttünk néhányan sülyedtek. Bár csalfa a remény nekem is oly veszedelmes próbák nélkül várni a tulsó dicsőséges partrajuthatást. Kiáltsanak így a csupán lehelleni — nem mondhatom élni — kívánók, én őket nevetve indulok útnak, s ha nem dicséretet, legalább szánakodást fogok érdemelni a gondolkodóktól; önön szívemet pedig kezdeti pályám első pillanati emlékezetekor mindig édes megelégedés fogja meghatni; s cselekedeteimre, melyre kivált hazám szeretete unszol, ez lesz mindenkori bizonyos nyugalma. Ha többet nyerhetek, boldogságom elcserélhetetlen. Átgázolhatóvá tette-e már a dicsőség helyétől választó mocsárt kedvezni látszó napunk fénye: a következés fogja megmutatni. Nekem elmulhatatlan kötelességem lesz törekedni, mindaddig, amíg vagy átgázolhatok, vagy önön tehetségem, s mások segedelmétől egészen elhagyatva, én is elsülyedek; óhajtván, hogy legyen szerencsésebb követőm.

„Segítőm" tárgya lesz egyedül a Szép, s annak mennél jobban lehető előmozdítása, ahol mindazáltal lehet, mindenütt mennél inkább egyesítve az őt, ha nem nyilván is, de mindenkor követő társaival, a Jóval és Igazzal. E végre „Segítőm" közlés végett elfogad: 1. a szép természetét fejtegető s annak ismeretét előmozdító akárminő írásokat. 2. A szépet már valóban előadó akárminémű darabokat, melyeknek lehető kedvességekért többnyire oly masszáik lesz a való, vagy képzelhető, érző, vagy érzéketlen természetből, melyekkel már egyesülve van a jó és igaz. Helyük lesz itt a szép ízlés minden híveinek, melyek dolgozására szándékozván „Segítő"-met tárjává tenni hazám fiai oly darabjainak, melyek vagy kicsi, vagy más mivoltuk miatt világra talán egyébként nem jöhetnének, s bizonyságává a Szép hazánkban teendő lépéseknek, barátai-

[3]) Lossonczy levele. 1913. XII/27. Nyíregyházán.
[4]) Szinyei szerint 7 füzet.

mon kívül segítőül hívok én meg mindeneket, kiknek a már említett tárgyakban dolgozni kedvek van."

A füzetben megjelent egy költeménye és prózai munkája is. Bizony gyönge mindkettő, de nem emiatt szüntette meg, hiszen a nagy írók egész tömegének példája mutatja, hogy ezeknek írói tehetsége húsz év után fejlődött ki. De a papír költséggel jár, sokba kerül a nyomtatás és szétküldés, s a magyar publikum még akkor nem volt elég erős egy irodalmi lap fenntartására.

Ragályi fogalmazványai: apró fordítási töredékek Uhlandból, „a fordítás mibenlétéről". Emberiség olyan vagy te, mint az árván maradt gyenge leányka, ennek nemzőtől megfosztott szép alakja újabb, újabb pártfogókra talál. — Értekezése Milcsikének a lélekről és nemzeti nyelvről. Van egy töredéke a teremtésről is és a boldogságról.

Mikor a „Segítő" abbamaradt, Ragályit az ország serdülő ifjúsága és reménysége levelekkel ostromolja a folytatásért. Többek között Szemere Pál írja neki: „Vitkovits, Horváth barátunk s prof. Fehér György köszöntenek, csókolnak és izenik általam, hogy siess újra kezdeni a félbenhagyott pályát. Segíts, segíts." — Az irodalmi tevékenységben segítségére volt Kazinczy, aki 1805. óta komája is volt. Ő is ír neki egy levelet Széphalomról, amiből láthatjuk, hogy a már akkor tekintélyes költő milyen sokra becsülte a tehetséges fiatalembert. Levelében esztétikai tárgyú epigrammáit küldi: „Vegye uramöcsém is esztétikai tárgyú epigrammáimat — ha valakinek, uramöcsémnek óhajtják megnyerni javallását —. Uramöcsémnél nem szükség beszélnem, mi indított ezek megírására, mert ismeri litteraturánk szükségét."

Miután — dacára a bizalomnak, mellyel Ragályit megajándékozták kortársai — irodalmi működése a közönség közönyén zátonyra jutott, új vizek felé evezett Ragályi, ahol ambiciózus lelkét és nemes törekvéseit több remény kecsegtette sikerrel. Bár az új cél nem kevésbé volt veszedelmes, megbízhatatlan, csalfa, mint az előbbi. Ügyes ember legyen, aki szeszélyeivel meg akar birkózni, mert ennek is a nagy tömeg az irányítója és neve politika.

Mikor hazatért Pestről, Borsodban, Abaujban, Gömörben él kiterjedt családja körében, ahol a birtokos deli ifjúra az örömök nagy tömege vár. Katona lesz és itt gyors előmenetelt ér el, 1809-ben főhadnagynak nevezték ki. Megbízhatóságának itt is bizonyítékára akadunk, számos fontos megbizatásban. „Jelentette Nemzetes Viceispán Úr, hogy a nemes sereg kiképzésére felvett 12.000 forint kölcsönt a lovas nemes seregbéli Ragályi Tamás Budán felvette.[5])

Az 1809-iki insurrekciókor a hevesi huszárezredben főhadnagy volt.[6]) 1809 szeptember 27-én betegsége miatt Szudon három hétre szabadságolják. Október elején egy tiszttársa névtelen levélben ér-

[5]) Protocollum. 1809. I. 1080.
[6]) R. Kiss István: Az utolsó nemesi felkelés. II. k. 242—43. lap.

tesíti, hogy nem lehet kapitány, mert befolyásos személyek léptek fel ellene az udvarnál. Erre kivetál és otthagyja a katonaságot.

Asszonyi varázstól még érintetlen lelkét lángra gyújtja unokatestvérének, Ragályi Magdolnának szépsége és okossága. A kölcsönös szerelmet házasság pecsételi meg 1811-ben. Magdolna intelligens, nagyravágyó asszony, aki urának bajban és örömben méltó társa és előretörésének sarkallója. „Keresd az asszonyt", akaratlanul is erre gondolunk, ha Ragályi életét ilyen szempontból vizsgáljuk. Ragályinak élettársa lesz felesége, akivel még elvont politikai problémáit is megvitatja és tanácsait kikéri. Kazinczy, mikor értesült a házasságról, levélben gratulál a boldogsághoz: „Hosszú életet kívánok és igen késő özvegyedést, egyik vagy másik félnek s igen-igen sok gyermeket, kik atyjokra, anyjokra üssenek külsőjükben és belsőjökben. Uramöcsém boldogítóját szívesen tisztelem, s magamat ajánlom barátságába, melyhez uramöcsémnél fogva jussom van. Éljen szerencsésen uramöcsém, s szeresse leghívebb tisztelőjét, Kazinczy Ferencet." Egy másik levelében ugyancsak a házasságáról ír: „A kisasszony belső érdemeit nem ismerem, így arról nem szólhatok, de azt mondhatom, hogy tíz esztendő mulva is elevenen emlékezem, mely gyönyörű két nagy szem pillanta rám, midőn Kassán megláttam. Uramöcsém tehát egy szép és gazdag asszony férje lesz és remélem olyan asszonyé, akit nem egyedül a szépség miatt lehet és kell becsülni. Ha ilyen házasodásokat látok, sajnálom, hogy ifjú legény nem lehetek=s=újra meg újra nem házasodhatom." És megint máshol írja: „Magdolnának keresztelni gyermeket s a szép leányt ily irtóztató névvel veszteni össze magával. Bérmálja át uramöcsém kérem az Istennel."

Így élt Ragályi boldog családi életben, mindenkitől szeretve, de nem feledkezve egy percre sem az isteni sugallatról, amely már kora ifjúságában őt nehezebb feladatok teljesítésére szánta. Még nem tudja, hogy melyik úton induljon el, csak a célt ismeri nemes lelke: a nemzetén segíteni. De sokan indultak el ezen a tövises úton, amelyet méltán lehet kálváriának is nevezni, amelyeken járók a közöny és megnemértés keresztjét viszik a vállukon. Ragályi készült erre az útra. Folytatta tanulmányait, a vármegyék közgyűlésére bejárt, a szőnyegen forgó kérdésekhez mindig meggondoltan, okosan szólott hozzá. Közkedveltségének első bizonyítéka, hogy Borsod megválasztja táblabírájának.[7]) Mint táblabíró is szépen működött, fontos ügyek kivizsgálásában vett részt, ezt mutatják az egykori jegyzőkönyvek. „Ragályi Tamás táblabíró urat Deputáció tagjává nevezték ki, hogy a miskolci piaci tér körüli viszszaéléseket kinyomozza."

Kitartó munkásságának jutalma lett követté választása az 1825-iki országgyűlésre. Első követ idősb Vay Ábrahám lett. Majd a főispán előterjesztette, hogy a dietális második követet válasszák meg. Már az első felkiáltás mutatta, hogy a többség kiscsoltói

[7]) Protocollum. 1810. 1898.

Ragályi Tamás táblabírát akarta. Erre a főispán kinyilatkoztatta, hogy eddig az volt a szokás, hogy a két követ közül az egyik katolikus volt. A katolikus urak ezen szokás megváltoztatása ellen tiltakoztak. Hosszú vita következett. De a Ragályi pártja hivatkozott arra, hogy ez lehet ugyan szokás, de errenézve rendelkezés nincs és mivel némely katolikus nagybirtokos is Ragályira adta voksait és a Ragályira való felkiáltás mind nagyobb lett, végül a főispán kihirdette az eredményt: „A katolikusoknak a választás feletti meg nem egyezésük mellett" Ragályi lett a második követ. Ragályi megköszönte a közgyűlés bizalmát és a következő beszéddel fogadta el:[8]) „Tekintetes Megye! édes kis hazám! Mi lehet díszesebb, mint egy jeles megye gyenge polgárából azon megyének képviselőjévé választatni, mégpedig abban a törvényhozó testben, melyből nemcsak a jelenkor, hanem még a késő maradék is várja boldogságát. Érzem a megtiszteltetést, de egyszesmind a tóduló terhek súlyai szent borzadállyal hatják által lelkemet. Darabos az ösvény, amely megnyilik előttem, s felettébb sikamlós, — a rajta előrelépni nem merő bátortalan, örökre gyáva nevezettel bélyegeztetik, a mellékes utakat kereső és a vakmerő magahitt egyaránt hanyathomlok bukik a hazai átok utálattal vegyes fertőjébe és csak az juthat el egyedül a hazafiui érdem dicső templomába, aki az elmult idők történeteiből merített tapasztalatai tiszta világánál a természet és hazánk szent törvényeiből eredő jobbágyi hűség és hazaszeretet összefont testét karjaikkal körülölelve vezérelnek.

A vélem is, mint emberrel együtt született önnön magam szeretetét megtagadván, ezen angyaloknak karjai közé vetem magam és az a remény táplál, hogyha ezek fognak megyénkbe visszavezérelni, most méltatlan személyem méltóbbá fog lenni azon most mutatott kegyes közbizodalomra, melyért való háládatosságom csupán életem fogytával fog elenyészni."

Ezután következett a követek esküje, amelyet egyfelé néző szemmel és esküre emelt kézzel fogadták, hogy „a kezeikhez kiadandó dietális utasítást áthághatatlan zsinórmértéknek fogják ismerni és az örökkévaló szentséges nevére a hitet fennszóval letették."[9]) A megyegyűlés meghatva a férfias szép beszédtől, megnyugodva oszlott széjjel, azzal a tudattal, hogy a haza sorsát a maguk részéről jó kezekre bízták.

A követek megbízó megyéiktől utasításokat kapnak, amelyekhek magukat tartani kötelesek. Az 1825-ös országgyűlésre a követutasítás elkészítésére kiküldött bizottság 42. pontban foglalta össze a fontosabb dolgokat.[10]) Fontosabbak: 1. Az országgyűlés Karolina Auguszta királyné megkoronázásával kezdődik, vigyázzanak követeink arra, hogy ez őseink hajdani szertartása szerint történjék. Legyenek tekintettel a mostoha helyzetre, a koronázási ajándék-

[8]) Protocollum. 1825. 2696.
[9]) Protocollum. 2697.
[10]) Záhony Béla: Borsodmegye országgyűlési utasításai a Reformkorban.

nál. 2. Mivel az 1790-iki XIX. tc. tilalma ellenére országgyűlésen kívül katonai segedelem kívántatott, sőt ezirányban erőszakot is alkalmaztak, ezen sérelmek úgy orvosoltassanak, hogy az ily esetek előfordulásának félelme is a jövendőkre nézve végképpen irtasson ki. Enélkül mást ne tárgyaljanak. 3. Az 1741. VIII. tc. szerint „a haza konstitucziója és azok az alaptörvények, melyeken nyugszik a Fejedelem és Nemzet között készült kötés", változtatásnak tárgya nem lehetvén, ezek tárgyalásába követeink soha és semmi esetben ne avatkozzanak. 6. A vármegyék levelezését állami dolgokban engedjék meg. 8. Az alkotandó törvényeket magyarul és latinul írják, törvénykönyvünket magyarra fordítsák le, a jegyzőkönyveket és levelezéseket magyarul jegyezzék, a perek a királyi tábla előtt magyarul folyjanak le és a kuria ítéletét is magyar nyelven mondja ki. 10. Az ifjúság neveltetése módjának törvény által leendő meghatározását hirdessék. 13. A céhek töröltessenek el. 20. A ludovika állíttassék fel. 22. Kérjék meg a királyt, hogy legalább az év egyrészét töltse az országban. 30. Hogy a magyar nyelv saját hazájában számkivetett ne legyen, állandó nemzeti játékszin és játszó-társaság állíttasson fel. 33. A pénzügyekről való határozás az országgyűlésen történjék. 38. Kívánja a megye, hogy úgy a hadi, mint a háziadót a minimumra szállítsák le, hogy az adózó népre ne teher, hanem könnyebbség háramolhasson. A követ-utasítás többi pontjai a megye kisebb sérelmeivel és kívánalmaival foglalkoznak.

Pontos utasításokkal felszerelten indult el Ragályi a pozsonyi országgyűlésre, hogy megyéje és egész hazája érdekét szolgálja. Negyvenedik életévében járt, mikor az ország törvényhozói között helyetfoglalt. Nem tünt fel hamarosan. Szerény is volt, mint minden, tehetséget érző, hatalmas szellemű komoly férfiú. Szervezett ellenzék, szervezett párt, pártvezér, pártkör, pártsajtó és pártértekezletek akkor még nem voltak. Tizenhárom év óta országgyűlés sem volt, de azért a követek lelkében ösztönszerűleg mégis élt a pártszellem, s lassankint meg is erősödött, ki is élesedett. Súlyos alkotmányi viszályok után hívta össze a király az országgyűlést. A követek sok keserűséget, sok nemzeti sérelmet vittek Pozsonyba magukkal. A kormány mindenféle ünnepségekkel, lakomákkal próbálta a haragvó kedélyeket lecsillapítani. Hiába volt a királyné megkoronázása, hiába jött a királyi pár az eddigi szokástól eltérően személyesen az országgyűlési karok és rendek közé, azért a komoly hazafiak nagyrésze ellenzéki maradt és nem tudta elfelejteni a sok mellőztetést és elnyomatást. Ragályi Tamásnak semmi oka sem volt a kormányhoz szítani, sőt minden hazafias oka meg volt, hogy ellenzéki legyen.

Nagy kérdések forogtak szőnyegen. Elsősorban a nemzeti sérelmek és ezek között az országgyűlésnek 13 éven át való össze nem hívása, a papiros pénz önkényes behozása, törvénytelen adók és ujoncok erőszakos behajtása, a vármegyék nyakára királyi biztosok kiküldése, a törvénytipró és alkotmányszegő kormányférfiak, főispánok és királyi biztosok megbüntetése.

Ezzel szemben a királyi előadások a királyné megkoronázását, a deputációk munkáját és a devalváció folytán szükségessé vált pénzügyet akarták az országgyűlés legfőbb anyagául. Az első pontra vonatkozólag Borsod megye egyhangú örömét fejezte ki afelett, hogy Felséges Urunk nejét magyar királynévá koronáztatta. A következőkre erős kikötései voltak, amelyeket Ragályi adott elő. Szükségesnek tartja a deputációk munkájának tárgyalása előtt a sérelmek orvoslását. Ezután a következő sorrendben tárgyalja a deputációk munkáját, megyéjétől kapott utasításai alapján:[11]) Legelsősorban is annak az országos deputációnak munkája vétessen fel, amely a gravámenek rendben szedésében és kidolgozásában munkálkodott, s ezt azután a polgári- és büntető törvénykönyv, az ítélőszékek koordinációja, az urbáriále, commerciale tárgyak kövessék. A pénz és fizetésbeli dolgokra vonatkozólag a vármegye csak arany- és ezüst pénzt ismer és semmiféle papírpénzt. Az országgyűlésen merültek fel az ország- és nemzet közállapotának javítására törekvő jeles eszmék és javaslatok is. A magyar országgyűlés iratait, naplóit, jegyzőkönyveit magyarul vezessék és ne latinul. A könyvek szövege is magyar legyen és ne latin. Állítani kell magyar tudós társaságot, mely műveli a magyar nyelvet. Ne tehessék a Habsburgok azt a kifogást, hogy a magyar nyelv csak káromkodásra alkalmas, de törvények szerkesztésére nem. Legyen szabad a tanuló magyar ifjúságnak külföldi egyetemekre is menni és a tudományban magát a német, holland, francia és angol tanintézetekben is gyakorolni, erősíteni. Mert a kormányok eddig ezt is szigorúan eltiltották, különösen a protestáns vallású magyar ifjaknak.

Sok jeles és nagy elméjű férfiut, sok kitünő szónokot küldtek a vármegyék az országgyűlésre. Ezek között foglalt helyett Ragályi Tamás. Vajjon kiállja-e köztük a versenyt? Vajjon becsületet tud-e szerezni nemzetségének és vármegyéjének, országos hírnevet és dicsőséget önmagának? Mielőtt erre felelnék, egykorú feljegyzések segítségével állapítom meg, hogyan viselkedett az országgyűlésen. Kutatásaim konkluziója, hogy volt olyan idő is, mikor sikerben és népszerűségben felülmulta valamennyi követtársát. Világos értelemről tanuskodó véleményét tapasztaljuk az országgyűlés folyamán.[12]) Szóba került, hogy a városi követek vótumait nem veszik számításba. A megyei követek azzal érveltek, hogy az ország megyékre van felosztva, tehát ők a fontosabbak; de mivel a következő alkalommal a personalis egy törvény megszavazásánál fejenkint vette a városokat, így azoké lett a többség. Ezen a megyei követek felháborodtak és a personalis eljárása ellen Ragályi a következő augusztus 7-én tartott országos ülésben óvást emelt és kérte, hogy ezt a jegyzőkönyvben megemlítsék, melybe a personalis nem egyezett bele. Circularis sessió előzte meg az

[11]) Záhony Béla: Borsodmegye országgyűlési utasításai a Reformkorban.

[12]) Vaszary Kolos: Adatok az 1825-i országgyűlés történetéhez.

országgyűlést, amelyen a királyné koronáztatására verendő emlékpénzről tárgyaltak, hogy tudniillik azok csupa magyar felírásúak legyenek. Ekkor Ragályi megemlítette, hogy illő volna megkérni Őfelségét az iránt, hogyha az olasz pénzeken olasz felírás van, méltóztatna Őfelsége a magyar pénzekre magyar felírást tenni. Ugyancsak circularis sessión tárgyalták a sérelmeket, amelyek közül a legnagyobb volt, hogy Ferencz pátenseit, mivel a megyék nem akarták végrehajtani, komissáriusokkal hajtatták végre. — Ragályi ezek megbüntetése mellett szólal fel, bár máskor is volt erre példa, de akkor hibáikat beismerték, most pedig „felemelt fővel jár köztük a gonoszság". Sőt épp azért fordult elő most is, mert akkor megengedtek nekik. Ezen a tárgyon össze is kapott a personalissal, ugyanis Ragályi azt vitatta, hogy akiknek instrukciói nem érdekli e tárgyat — tudniillik a komissáriusok megbüntetését —, a törvényhez kell magukat szabni. Ezt rosszul értvén a personalis, megsértődött és azt válaszolta, hogy úgy ítéljen mindenki, mint azt meggyőződése diktálja s ne engedje magát másoktól befolyásolni. Vay kelt Ragályi védelmére, mondván, hogy követtársa úgy gondolta, hogy akinek nincs instrukciója e tárgyban, annak minden emberi tekintetet félretéve, a törvényhez kell szabni ítéletét. Végül is a personalis által befolyásolt többség a büntetést Őfelségére bízta. A sikertelenségek nem vették el Ragályi kedvét a további küzdelemtől.

A circularis sessió a magyar tanügyet tárgyalta. Ragályi lelkes beszédben fejti ki nézeteit: „Ideje már, hogy mi is egész Európa példájára kiküszöböljük a deák nyelvet, ami hazánkra nézve annyiból is jó volna, hogy míg a tót és német gyerek deákul megtanul, addig magyarul is megtanulna és a főcélt elérnénk." Sürgeti a nevelésügy azonnali letárgyalását. A protestáns ifjak érdekében is felszólal: „A külföldre való szabad kimenetel mellett az országos iskolákba való járás egy pacification épült törvény által engedtetett meg. Igaz ugyan, hogy a külső országi nagy iskoláktól való eltiltás után Őfelsége a király ismeretlen bőkezűséggel fundált egy intézetet Bécsben a protestáns prédikátoroknak készülő ifjak számára, de ezen intézet a külföldi iskoláknak, hová azelőtt ifjaink jártak, csak szomorú surrogatuma. Mi a klerus jussainak megsértéséért buzgó hazafiúi lélekkel keltünk ki, odafelebb reméljük hát, hogy a főtisztelendő rend vélünk egyetértve fog munkás lenni ezen igazságos intézetünknek és szándékunknak végrehajtásában. Nincs nekünk az a szerencsénk, hogy gazdag universitásokban neveltethetnénk professzorságra menendő ifjainkat. Sőt iskoláink mostani tanítóit is mi magunk és a szegény magyar polgár táplálgatjuk. Az adózó nép azon fillérkéjéből szakaszt el valamit professzoraink tartására, melyet ő terhes napszámjaival keresett. (Mély csendesség és szánakozó tekintetek a megindult jelenlevőkön.) Szerencsétlen a mi helyzetünk, amit elevenen éreztek buzgó eleink, minthogy idebent hazánkban, ezen közédesanyánk kebelében nagy iskolákat nem fundálhattak, hazafiui vallásos érzésektől buzdíttatva, a külső országi iskolákba té-

tettek le bizonyos summákat, hogy időről-időre az azokból nyert interesseken meghatározott számú ifjaink tanulhassanak; most ezen jótól is megfosztattunk, fundatióink sikertelenül hevernek s a külső országi iskolák nem ismerik többé a nemes magyar ifjakat." A lelkes beszédtől meghatva megegyeztek a rendek, hogy ezt kérésbe foglalják. Szoboszlay Pap István is megemlékezik erről levelében, leírja, hogy Ragályi elkeseredéssel adta elő, hogy itthon a mi iskoláink csak alamizsnából, a szegény, verejtéke árán élő népnek magától elszakított fillérjeiből állanak fenn. A status semmi engedelmet nem ad. Itthon tehát nem segítenek és a mi jótéteményünk és segedelmünk odakint van, azoktól is megfosztottak bennünket. Ő maga is megindult, így mások is igen sokan könnyezve hallgatták.[13]) Szoboszlay Pap István aulikus érzelmű, konzervatív ember. Nehezen hatódik meg egy liberális ember szavaitól, ez is Ragályi erényeit dícséri.

A hazafi méltatlankodása nyilatkozik meg a következő beszédében: Őfelségének az, hogy három hétig proposicióba nem ereszkedtünk, oly fájdalmasnak tetszik, hát nekünk, kiknek 35 esztendő alatt (melyekben tizenegyszer kellett volna dietát tartani és amely időköz, ha az ifjúságnak gyenge esztendeit és a tehetetlen öregkort kiveszem, egy egész emberkort tesz ki), sérelmeink nem orvosoltattak; nem kell-e könnyeket árasztanunk, melyek őseink hamvait meghassák, hogy az onnan felemelkedő érzés felbuzdítván bennünket, azon legyünk már valahára, hogy törvényes jussainkba visszaverődjünk. Szónoki tehetsége mindig fejlődik és mindinkább magával ragadja a hallgatóságot.

Borsod megye Őfelsége Resolutiojával -- amelyben kedvetlenségét fejezi ki afelett, hogy a rendek még nem tárgyalták a királyi proposiciókat és a rendek által hozzájuttatott felirat egyes részeiről vagy meg sem emlékezik, vagy a törvényekkel össze nem egyeztethető választ ad — rendkívüli közgyűlésben foglalkozik és az alábbi határozatot küldi a követeknek:[14])

1. Nem volt szándéka az ország rendeinek a királyi proposiciókat mellőzni, vagy törvényellenesen eljárni, azáltal, hogy a sérelmeket kezdte tárgyalni. Hogy ezt mindennél előbbre tartják, annak oka, hogy az ország egész alkotmánya a Constitutionalis törvényekre lévén alapozva, addig, míg ezen ejtett sérelmeket nem orvosolják, az új törvényhozásba bocsátkozni nem lehet.

2. Őfelségét fájdalmasan érintette, hogy a rendek több olyan dolgot is belevettek feliratukba, melyeket „inkább elfelejteni kellene". A magyar nemzettől igen távol van az a gondolat, hogy Őfelsége füleit kedvetlenségek előhordásával terhelje, „remélik, hogy Őfelsége meg fog győződni arról, hogy a nemzet az illendőség törvényeit szem előtt téveszteni sohasem igyekszik", ami pedig azt illeti, hogy a birodalom helyzetét csak Őfelsége ismeri, a megye megjegyzi, hogy a Fejedelmet és a nemzetet a Constitució kap-

[13]) Szoboszlay Pap István levelei. November 3., 9. levele.
[14]) Záhony Béla.

csolja össze és a kettő között a törvényhozás és az ország védelmezése megosztatott.

3. Őfelsége nehezteléssel vette, hogy kívánságaival egyes vármegyék szembehelyezkedtek. Erre nincs oka, mert a megyék csak ragaszkodtak a törvényhez, mely az adó- és katonaállításnak az országgyűlésre való tartozását megállapítja.

4. Őfelsége azt várja a Rendektől, hogy neki veszély esetén Dieta nélkül lehessen a hadsereg létszámát növelni. Mivel ez az országgyűlést illeti, megyénk ettől ezután se tér el.

5. Őfelsége kijelenti, hogy tanácsosait meghallgatja. Legyen tanácsadója az országgyűlés.

6. Követeink azon legyenek, hogy a katonaállítás és fogadás törvényes úton maradjon.

7. A katonai rendelések és kiadások a legpontosabban jegyeztessenek fel.

8. Ha a jelen országgyűlés a dolgokat nem tárgyalná le, három év mulva új országgyűlést hív össze. Mivel a Dieta idejét törvény szabja meg, nem volt szükséges más, mint a törvény betartása.

9. A helytartótanácsra nézve is az megyénk észrevétele, hogy a törvény tartassék be.

10. Mivel Őfelsége kitart a vármegyék egymással való levelezést eltiltó rendelete mellett, a megye továbbra is megmarad fundamentalis utasítása 6. pontjánál. A megye ezen vélekedése pótutasítás formájában a követeknek megküldetett.

Ragályi éles szavakban kelt ki az országgyűlés végzéseit megörökítő iratok betiltása ellen:[15]) „A jelen kornak nincs ahhoz jussa, hogy a jövendő kor elől a történt dolgok emlékezetét elzárja, ami tehát itt történt, annak emlékezetben kell maradni, mégpedig autenticus formában a diáriumban, mert különben ahhoz vagy tenni, vagy elvenni szabad volna."

Az 1826 január 21-i kerületi ülésen a magyar nyelv és a magyar színészet elnyomásáról beszéltek. Szó volt róla, hogy a pesti színházat németnek adják ki és nem magyarnak. Pest város követe azzal védekezett, hogy a magyar nem tudja megfizetni az árendát és belebukik az árendás. Ragályi erre azt felelte: „hogy játszanak a magyarok ingyen" (erre vivát lett).

Március 12—22-éig a papirospénz dolgában tanácskoztak. Összeállította a status a felsőháznak küldendő nunciumot, de a 2. §-ra nézve nem egyeztek meg. Ragályi hozzászólása: „A status argumentumait a főrendek azzal próbálják erőtleníteni, hogy nekik nincs elég okuk a 2. paragrafushoz való ragaszkodáshoz, vagyis, hogy a kormányszéknek legyen befolyása a bankügyekbe és Bécset egészen ki kell hagyni. Legyen úgy, de nekünk akkor se kell a papirospénz, mert éppen olyan rongyból készült ez a pénz is, mint az előbbi, aminek már látták hasznát. A főrendek azon érve, hogy az udvarnak nincs befolyása a bankra, az még inkább

[15]) Vaszary Kolos. 197. o.

megerősíti, hogy a pénznek nincs securitása. A régi pénzről az volt írva, hogy: „minden fizetésben pénz gyanánt vevődik el". Ez a mostani csak privát társaságé és ki tudja, nem-e nyilatkozik egyszer úgy a társaság: „eddig beváltottam nótáimat, de már többé nem válthatom". Tanuljon a Status a maga kárán is, higyjék el, hogy csak annyiban különbözik az a nóta az előbbitől, hogy annak más írta alá a nevét, elvesz ez is, mint az. Tehát ragaszkodik a 2-ik paragrafus nunciumba vételéhez." Beszéde nem nélkülözi a humort sem, de tanuskodik higgadt, megfontolt politikai nézeteiről is. Ismeri az udvar vesztegetési eszközeit és alkalomadtán le is leplezi azt, burkolt formában. Így protestál Győr vármegye követének indítványa ellen, hogy a status adósságai lefizetéséről gondoskodjanak, „mert semmiféle adósságot hazánk részéről nem ismerünk" — mondja. Azonban gyanakszik, hogy a győri követnek proposicióját az a miniszter sugallta, ki miután a status pénzügyét ilyen szerencsétlenül hagyta, maga olyan magas polcra jutott, hogy most fejedelmeket vendégelhet. (Érdekessé tette a helyzetet az, hogy Ragályival szembe állt akkor gróf Zichy Ferraris, a financ miniszter fia.) A personalis figyelmeztette Ragályit, hogy más hangot használjon.

Ragályi egy nagyszerű beszédében elkeseredéssel leplezi le az országgyűlésnek igazi célját. Ezt a főrendek ellenséges magatartása váltja ki belőle, akiken megtörik a Status jóakarata és javallják, hogy ahányszor visszaküldik a nunciumot, annyiszor küldjék nekik ismét vissza. Proponálja Borsitzky, hogy írjanak a megyéknek tanácsért. De Ragályi nem áll erre rá, mivel az egész dolog törvényes, tehát abba a vármegyék már nem szólhatnak bele s sajnálatos, hogy *a dieta* nem egyéb, mint ahogy a törvény is nevezi: *salutare relevandorum gravaminum remedium*, mert ez előre felteszi, hogy a törvényeink a dieták előtt mindig megsértetnek, de sajnálatos, hogy a sérelmeket nem terjeszthették Őfelsége elé. De mivel a királyi proposiciók szintén a Statusok initiativái alatt vannak, mint a gravamenek, ha ezeket elvethetik a Főrendek, megtörténhet az is, hogy a királyi proposiciók sem jöhetnek tanácskozásba, azok miatt (köznevetés) és így látni, hogy a Főrendek olyan hatalomra akarják magukat emelni, hogy nemcsak a statusokat, hanem a végrehajtó hatalmat is megcsonkítással fenyegetik.

A magyar nyelv lelkes apostola Ragályi és az érte való küzdelmet még koncessiókért sem adja fel, mikor a király leiratában beleegyezik, hogy a törvénycikkeket latin és magyar nyelven egymás mellé állítva szerkesszék, de a latin szöveg legyen hiteles, Ragályi a status előtt javasolja, hogy tudtára kell adni a Felségnek, hogy ha a törvénykönyvbe is be van iktatva a magyar szöveg, akkor ennek éppen olyan ereje legyen, mint a deáknak és a jurisdiktiókhoz is így küldessenek meg.[16])

Az országgyűlést négy törvényjavaslat foglalkoztatta:

---

[16]) Vaszary Kolos.

1. Hogy a törvényellenesen szedett adó számíttassék be a jövőben kivetendő adóba (imputatió).

2. Hogy semmiféle adó és segítség az országgyűlés nélkül ne vettessék ki.

3. Hogy az országgyűlés minden három évben összehívandó és mindig előre megállapítandó a következő országgyűlés ideje.

4. A megyék egymással való levelezése.

Ragályi állandóan értesíti megyéjét az országgyűlésen történt dolgokról. Június 6-án írt levelében arról ír, hogy az országgyűlés a hadi adót négy millió forintban megszavazta. Még ugyanezen hó 28-án tartott közgyűlésből a megye felszólította követeit, hogy míg a só árát le nem szállítják, addig a hadi adó megajánlásának mondjanak ellent. Egyébként gondoskodjék az országgyűlés olyan dolgokról, melyekből a négy millió forint adót megfizethesse, mert a nép erre képtelen lesz.

Hogy Őfelsége a négy milliót nem találta elegendőnek és az imputatio kérdésében is mereven elzárkózott, azt leiratban közli a megyével. A leirat tárgyalásának egy középutas határozat volt az eredménye, mely szerint a többség elál az imputatiótól. Ragályi tiltakozik ez ellen. És vele együtt még számos megye, de ez hiábavaló volt. Ragályi Borsod nevében és vele 21 megye az ajánlason való meg nem nyugvását nyilatkoztatta ki. Ragályi nem akar több adót megszavazni négy millió és háromszázezer forintnál és így hangzik a beszéde: Őt nem bírhatja rá a sokszor emlegetett bizalom Őfelsége iránt, hogy a már megígért négymillió és háromszázezer forint adónál többet ígérjen egy krajcárral is. Mert szép dolog ez a sokat emlegetett bizalom, de az országos követek legnagyobb kötelessége arra tekinteni, meg lehet-e ezen bizodalmat és az ennek színe alatt elkövetett tetteket a törvénnyel egyeztetni, mert folyton a fejedelem iránti bizalmat emlegetni és ennek leple alatt törvénytelenségeket elkövetni — véleménye szerint — kárhozatos bizalom. Ha az önhaszonkeresés bujkál a Felség iránti bizalom alatt, akkor Isten mentse meg hazánkat ettől. Ha a Felség Bécs városának mulatságára milliókat fordit, hogy tagadhat meg egypár ezret a hű és trónusáért annyit szenvedett magyartól. — És a Personalis azon állítására, hogy a gondos fejedelem felvigyázása mellett élnek annyi viszontagság után most is jussaikkal, az a véleménye, hogy a Felség trónja is sokkal fényesebb most, mint mikor arra lépett először, Olaszországgal szaporodott a birodalma, amelynek megszerzésében mennyit tett a katonaság és mi jutott nekik a háborús dicsőségből? Fiumét megkapták 9 évi könyörgés után, de azon 9 millió forintból, melyet a megadóztatott Franciaország fizetett a kincstárba, egy fillért se láttak. Az alkotmány csak úgy állhat erős lábon, ha a nemzeti charakter (constitutio) elég annak fenntartására. Július 20-i gyűlésen a jobbágytelkeken lévő nemesek megadóztatásáról tárgyaltak és Bars vármegye követének javaslatát fogadták el (mely abból áll, hogy azon nemes ember, aki most jobbágytelket bír, kapjon bizonyos határidőt, míg mentes lesz az adófizetéstől). Ragályi kikelt ez ellen, de mégis úgy küld-

ték a nunciumot a főrendekhez. Sőt megállapodtak a határidőben is, az előlülő azonban ahelyett, hogy Ragályi kételyeit eloszlatta volna, a gyűlést oszlatta fel. A következő nap Ragályi világos szavakban fejti ki kételyeit és bár tiszteli a Personalist, de nem ismerheti el, hogy tegnap a többség szerint esett volna meg a conclusum, mert Magyarországon 49 vármegye van, mely ide követeket küld, ennek pedig nem huszonkettő a fele, már pedig a nuncium mellett csak ennyien szavaztak, huszonhatan pedig az izenet ellen. Kéri tehát ezen nyilatkozatát és ellenmondását diáriumba venni. Ebbe a Personalis nem egyezett bele és megfelel a tegnapi enunciacióért, mert akik regalisok által az országgyűlésre meghívót kaptak, azoknak joguk van szavazni.

A nyelv ügyben még mindig nem enged a király, szeptember 9-én elegyes ülésben felolvasták a Felségnek egy válaszát, amelyben azon kívánságát nyilvánítja, hogy az ezen a dietán hozandó törvényeket is deák nyelven írják a törvénykönyvbe. E tárgyban tanácskozott a Status és felszólalt Ragályi:[17])

„Ha az ausztriai monarchiában a nemzetek saját nyelvükön írják a törvényeiket, a magyar is megkívánhatja ezt, mivel ő a legnevezetesebb állam a monarchiában. Kívánja tehát utasítása szerint, hogy ne csak ezen az országgyűlésen hozandó törvényeket írják magyarul, hanem a mindeddig hozottakat is fordítsák le, míg egykor csupán magyarul fogják azokat hozni. Az esztergomi káptalan követével megegyezik ő is abban, hogy nem csodálkozik a Felségen, aki ezen kívánságukat nem teljesíti, midőn még ilyen szent ügyben is hasonlás van köztük. Kálmán törvényeit magyarul írták, mert akkor még a Palatinus sem tudott deákul, míg a beszállingózott szerzetesek leírták azokat, amint ezt Albericus is bizonyítja. Közben jöttek a háborús idők és a tatár-török csordák elől a magyar tudomány a klastrom falai közé menekült, ahol eredetét vette a deákos-magyarság. Más európai nemzetek nem így viselkednek hazai nyelvükkel szemben és őseink is máskép gondoskodtak 1790-ben nyelvünkről."

Az előlegesen felterjesztett kérelmekre Őfelsége 1827 április 9-én adta ki Resolutióját, mely megyénk szerint az „orvoslást" nem erősíti, sőt ősi constitutiónk lelkével ellenkező principiumokon van megfundálva. Borsod megye rendeit annyira bántotta Őfelsége ezen leirata, miszerint az, amit az ország Rendei a jelenvaló országgyűlésen bevégeztek, sanctionálása és törvénnyé való alkotása, mint a nemzetre nézve semmi boldogulást nem árasztható, sőt inkább veszedelmes következményeket szülhető dolog a nemzetre nézve, boldogabb időre elhalasztván, a jelenvaló országgyűlés minden törvényalkotás nélkül oszoljon széjjel. Később ezen határozatot odamódosították, hogy a Magyar Tudományos Társaságnak felállítását magába foglaló törvényen kívül semmi más törvényt ne alkossanak.[18])

---

[17]) Vaszary Kolos.
[18]) Borsodi követutasítások.

Szoboszlay Pap István írja levelében, hogy mikor Széchenyi felajánlotta évi jövedelmét az akadémia megalapítására, Ragályi előhozta, hogy annak a nagy embernek a fia teszi ezt, akinek köszönheti az ország a maga közönséges Bibliothekáját.[19]) A szónokokat jellemzi egy levelében: Ragályiról írja, hogy ő a legdühösebb, aki minden beszédkor tele van méreggel, mely a képén is meglátszik.[20])

Szónoki hatása egyre jobban kibontakozik. Tekintélye növekszik szónoki sikerei folytán. Megalkuvást nem ismerő meggyőződés. Elismerések érik. 1825-iki országgyűlés IV. ülésén a jegyzőkönyvi bizottság tagjává választják.[21]) A VI. ülésen az elülő a királyi főasztalnok mesternek segítségére a következő pompás ünnepek alatt kinevezte.[22]) Az elülő kinevezte a feliratszerkesztő bizottságba.[23]) A XVIII. ülésen tagja lesz az országos sérelmek és kívánságok megvizsgálására kiküldött bizottságnak.[24]) A XXI. ülés kiküldi a főrendekhez a sérelmek miatt szerkesztendő felirati bizottságba.[25]) A IX. ülés, 1826, az Akadémia bizottságba (vagyis az intézet siettetése, felállítása, foglalatosságának elrendelése és igazgatási módjának kimunkálására) kineveztetik.[26]) Az 1829. II. 23. XXVIII. ülés. A nádor a kereskedelmi bizottság tagjává nevezte ki.[27])

Ragályi működése az 1825-iki országgyűlésen felülmulta a hozzáfűzött reményeket. Beszédei szépek, komolyak és tartalmasak voltak, nemcsak a magyar közjog és történelem ismerete, hanem az erős hazafias érzés s az életbölcsesség is buzgott bennük. De minderre a naplókban alig találunk csekély bizonyságot. Csak az egykorúak emlékezete és a nemzeti hagyományok lehetnek még tanuk ezekre, más nem.

Az 1825-iki országgyűlés közepén Ragályi már az országgyűlésnek egyik vezérszónoka lett, a hazafias és nemzeti irányban, nemes versenyben a régi és országosan ismert nagy szónokokkal. Ellenzéki álláspontjával minden nagy kérdéshez hozzászólt. A magyar közjog alapos ismeretével kora minden politikai tudományának magaslatára emelkedve, a legszebb férfikorban, családjának tekintélye s alakjának előkelősége által támogatva, magához ragadta a figyelmet s a közvéleménynek szeretetben bő vonzódását. Az országgyűlési ifjak rajongtak érte és Pozsony közhelyein, magántársaságaiban, de otthon a vármegyében is úgy beszéltek róla, mintha benne nemzetünk újra virradó nagyságának és dicsőségének igazi hősét találták volna fel. Széchenyi a nemzeti közélet

---

[19]) Szoboszlay Pap István levelei. November 3., 9. levele.
[20]) Szoboszlay Pap István levelei. November 4., 11. levél.
[21]) Diarium I. 54.
[22]) Diarium I. 79.
[23]) Diarium I. 150.
[24]) Diarium I. 162.
[25]) Diarium I. 192.
[26]) Diarium I. 652.
[27]) Diarium I. 78.

más vidékein élt és működött. Wesselényi csak néhány évvel később emelkedett történelmi nagyságának magaslatára. Kölcsey még nem működött az állami közélet magasabb tartományaiban, Deák Ferenc még nem jelent meg az országgyűlésen; minden arra utalt, hogy Ragályi lesz a nemzet közeli jövendőjének valódi kormányzója.

Ragályi levelezésben állott korának legtöbb kiváló férfiaival. Ezekből a levelekből legközvetlenebbül ismerhetjük meg az országgyűlések szellemét. Szerencsésen egészítik ki ezeket a diariumok, melyek a levelekben nem érintett adatokat is megőrizték. Elsősorban ismertetni fogom a diariumoknak Ragályira vonatkozó adatait.

1825 december 22-én Ragályi megbizóinak utasítása alapján felszólal:[28]) Az articulusok javallására commitensének azt a vélekedését terjeszti elő, hogy az articulusok írásának módját némely részben változtatni kellene, mert az eddig gyakorlott szokás szerint *mindenkor nagyon kérelem formában adattak elő* a törvények, mely által alkalmatosság adatott Constitutiónk ostromlóinak arra, hogy az országnak törvényhozó és más jussait is kételkedésbe hozhatták, avval a bizonyítékkal élvén, hogy amit csak könyörgéssel érhetnek el az ország Rendei, abban semmi juss és hatalom nincsen s annálfogva egyedül a Királynak tulajdona légyen Hazánkban a törvényhozó hatalom, ezért ilyen formulát ajánlott: his itaque praemissis corpus legislativum decrevit, sibique et posteritati pro perpetua observantia praescripsit.

1826 január 10-én Ragályi dönti el a felirat 9-ik pontját, felhozván példát arra, hogy megtagadó királyi válasz ellen is tettek a rendek törvényjavaslatot, mint 1764-ben a M. Kir Helytartótanácsnak Pozsonyból az ország közepére leendő áttétele végett. Példája döntött.[29])

1826 január 12-én elhangzott beszédében politikai következetessége nyilvánul meg: „Mennél többször jelentjük ki magunkat a kérdésben forgó tárgyak felett, annál terhesebb elállanunk megújjított vélekedéseinktől; állandóság illeti a férfiakat, még inkább pedig azokat, kikre, mint Legislatoroknak, charakterek erejére sok ezer ember bízta jussait.“ De nemcsak ezért el nem áll meggyőződésétől, hanem azért sem, mert a főrendek helyzetüknél, állásuknál fogva inkább tudhatják, lehet-e reménység az imputatiót törvénybe hozni, vagy sem. Ha lehet, mért akadályozzák, hogy az alkotmány sebei behegedjenek és helyreálljon a nemzet és a király közötti bizalom. Tettel és törvénnyel kell orvosolni. Miért kívánják a Főrendek, hogy a Rendek is részesek legyenek a mulasztásban. Miért nem akarják tudatni a Nemzet és világ előtt, hogy a seb meg nem orvosolhatásának nem a nemzet képviselői az okai.[30])

1826 január 28-án Ragályi sürgeti, hogy az elfoglalt részeket,

---

[28]) Diarium I. 275.
[29]) Diarium I. 364 365.
[30]) Diarium I. 452.

mint a magyar korona tartozékát Magyarországhoz kell csatolni, még akkor is, ha külső fegyverek is segítették.[31])

1826 február 23-án Ragályi úgy adja okát annak amiért az ország a Financiale planumot elfogadni nem akarja, mert mikor a Bankó és Váltó céduláknak leszállításáról a Patens jött, az volt a cél, hogy amortizáltasson a papiros, az arany és az ezüst most sincs proportióba a papirossal, mert tapasztaltatik, hogy az arany pénz egészen eltünt, az ezüst pedig ritkább, mint a papiros; nem szünhetett meg tehát a nép között az az aggodalom, hogy ezen legújabb papíros pénzzel is nem történik szinte az, ami az előbbiekkel.[32])

Az ipar magyarsága érdekében is Ragályi szólal fel. — U. i. Borsod megye követeinek utasításul adta a céhek eltörlését, de mivel állanak és kiváltságaikat megujították, Ragályi azt kívánja a cikkelyhez hozzátenni, hogy bizonyos időszakasz után mesterembernek senki be ne vétettessen, aki magyarul nem tud, mert városainkban annyi a német iparos, hogy 7-re egy magyar alig esik, s mivel a magyar inast nem fogadják be, a német mesterek száma szaporodik.[33])

A színészet érdekében úgy foglal állást, hogy amennyiben a játszó színnek befolyása van a nemzetiségre és a magyar nyelvre, úgy a pesti theatrumot a Magyar Játszó Társaságnak adják, sőt az országnak joga van bezárni a színházat és a német társaságot eltiltani.[34])

Ragályi kívánta, hogy ha horvát ember Magyarországon hivatalba lép, tudjon is magyarul.[35])

Ragályi megyéje utasítását követve a törvénykönyvnek (Corpus juris) magyar nyelvre való fordítását is elrendeltetni kívánta, hogy azáltal a törvények a köznépnél is jobban közönségessé tétethessenek. A helytartótanács minden dolgát magyarul folytassa.[36])

1826 január 21-én távol van Ragályi, ifj. Kassay István levélben értesíti őt a történtekről. „Várják őt már sokan" írja neki, különösen a borsodi ifjak, jöjjön is, mert „ember kell a gátra". Borsitzky leveléből Ragályi népszerűségéről szerzünk tudomást Trencsénben.[37]) „Örömmel adom tudtodra, hogy mind a Főispánom, mind a megyebeli rendjeim igaz hazafiúi szeretettől lelkesítvén itták egészségedet magyarul és ezt viszont Éljenkiáltással fogadták a többiek és, hogy megyebeli rendjeim minden igyekezettel azon iparkodnak, hogy a magyar nyelv, mint a közjóra ügyelő dolgokra nézve, mind pedig a köztársalkodásban gyakorlásba jöjjön. Az ujonnan választott követeket utasították,

---

[31]) Diarium I. 452.
[32]) Diarium II. 47.
[33]) Diarium I. 651.
[34]) Diarium I. 660.
[35]) Diarium I. 658.
[36]) Diarium I. 646.
[37]) Losonczy István gyüjteményéből.

lyel mindennemű jobbágyoknak adja meg a törvény a szabad vétel és eladás jogát.

1829 III/26. 38-ik ülés. Ragályi az adóbeosztást megváltoztatni kívánja és más alapra helyezni. Szerinte az összeírás a következő címletekből kell, hogy álljon:

1. A személy neve;
2. A kereset módja;
3. Föld, rét, szöllő és mellette azok haszna;
4. Legelő és fuvar haszna;
5. Repartitió;
6. Mennyit érhet el idővel.[40])

Ragályi egy feleségéhez írt levélben fontos dolgokat közöl. A királyi táblához tartozó ügyben ítéltek tévesen a horvátok. Osegovich horvát követ Pesten a kaszinóban az ebédnél a kúriát és a magyarokat közönséges tudatlanoknak nevezte, mire Ragályi azt felelte, hogy mi együgyű jó szívünkből semmit inkább nem óhajtunk a horvátoknak, mint az értelmet. Erre az nyerseséggel vádolta Ragályit, aki a vitát félbeszakította, de ebéd után kijelentette neki, hol és mikor kívánja folytatni és őt nyomorultnak és semmirevalónak nevezte. Ragályi társai is elfordultak a horváttól, akinek nevében végre Br. Bedekovics főispán kérte meg Ragályit. Szerdán mult két hete a nádorné a bálon kitüntetően hosszan beszélt vele. A fenti kis esetből éles képet nyerünk Ragályi jelleméről.

Örömmel írja meg feleségének, hogy a magyarországi kereskedés jobb lábra állítását célzó bizottságba a nádor őt is kinevezte.

Kimerülve az országgyűlés okozta fáradalmaktól 1829 III. hóban a nádortól hét heti szabadságot kapott, de nem élvezheti, mert a főkancellár magához hivatta Bécsbe.

Az 1829-i év végén Somsich Pongrác írja Ragályinak, hogy Pestmegye tisztújításkor mindkettőjüket táblabírákká nevezte ki a nádor.

Az országgyűlés már a vége felé közeledik. Feleségének írt levelében beszámol a további eseményekről. Az 1792-i urbariali munka megvizsgálásával örvend, hogy atyjának 36 évvel előbbi a deputatióval ellenkező véleményét elfogadták. „Különben is az egész munkának folyamata alatt még eddig olyan szerencsés voltam, hogy mind az, amit az adófizető nép sorsa javítására szükségesnek véltem, többnyire jóváhagyást nyert, s óhajtásaimnak nagy része elfogadtatott, adná az Isten, hogy teljesednék be. Én részemről azzal a nyugodt lelkiismerettel fogok hazatérni, hogy amit hazám javára szükségesnek láttam híven igyekeztem eszközölni, bármint ítéljenek is felőle egynémelyek. „Az egész urbarium a fejemben kovályog — írja egy következő levélben. — Jól tudod mennyire lelkiismeretben járó dolognak tartanám

[40]) Diarium I. 118.

tökéletesen teljesíteni nem igyekezni azt, ami e részben reám bizatott."

1830 VI/1. Reméli, hogy a hó végére otthon lesz, ahol legboldogabb. „A házi boldogság és a mezei élet kebelébe." Már nagyon várja az ülések végét.

Otthon él birtokán boldog családi körben, de csak látszólagos nyugalomban. Barátai levéllel keresik fel, amelyekből megtudja a készülő eseményeket. Pálóczy írja neki, hogy „holnap, azaz július 22-én délelőtt 10 órakor lesz a kisgyűlés, amelyen kihirdetik a regalist és a főkancellár főispánnak két levelét az alispánság és követválasztás dolgában. „Vajjon nem jöhetnél-e Te be akkorára". Gr. Majláth Antal zempléni főispáni installációjában kettőjüket deputálták. Hiszi, hogy ott lesz, de már addig itt nem beszélhetnek, „holott a Keglevitiano Lonyaiana Liga éppen és kivált a Te szájukban sem illő neved és karaktered rágalmazásával terjesztvén a maga álomplanumait (arra vonatkozik, hogy a következő országgyűlésre Ragályi és Pálóczy jelöltségével szemben Keglevits és Lónyai választassanak meg Borsod vármegye követeinek); ideje és méltó oka volna, hogy azon ponyvahadnak földhöz való sujtásában Te is állj hozzánk. A status színe, s az egri papok is abban állapodtak meg, hogy csakugyan mi menjünk ketten. Régen megmondtam én azt, hogy a Borsod gyalázatjára törekedő factiók leverését csak az az egy planum eszközölheti, a cancellarium se ellenzi azt már legkisebbé is — az egri papok pedig nagyon fogják itt proponálni."

Ragályi erre azt válaszolja, hogy eddig se fáradozott azért, hogy megválasszák, ezután sem fog. Ha érdemesnek tartják és megválasztják elmegy, ha itthon marad nyugalmasabb élete lesz. „Szentségtörésnek tartanám hazafiúi szolgálatomat megtagadni." Még nem tudja elmegy-e a zempléni installációra.

Az elkövetkező országgyűlés első követéül közfelkiáltással, kiscsoltói Ragályi Tamást választották meg. A második követre nézve nem tudtak megegyezni, végre is szavazásra vitték a dolgot. Lónyai László lett a győztes. Ragályi a közönség új bizalmát hálás szívvel köszönte meg.[41])

A megye 11 pontból álló utasítást adott követeinek:[42])

1. Nyilvánítsák követeink a megye hálaját Őfelségének azért, hogy fiát még életében megkoronáztatja, s az országgyűlést megtartja.

2. Kérjék meg az ország Rendei Őfelségét és a trónörököst, hogy az országgyűlésen személyesen jelenjenek meg. Ezenkívül kívánják, hogy a koronázás ősi szertartás és pompa szerint menjen végbe.

3. A koronázáskori királyi diploma elkészítésére vonatkozólag azt kívánják, hogy miként II. Lipót koronázási diplomájába beiktatták azon törvénycikkeket, melyekben a király kötelezi magát

---

[41]) Protocollum. 1830. 2975.

[42]) Záhony B.: Borsodmegyei követutasítások.

arra, hogy az ország szabadságát, jussait, törvényeit, szokásait megtartja, úgy ezen diplomába is iktassák be az 1790—91 és 1825-i országgyűlés végzéseit. Kívánják továbbá még Galícia, Lodomeria és a Koronához tartozó többi országrészek visszacsatolását.

4. A koronázási honoráriumra pozitív utasítást nem ad a megye.

5. Háláját nyilvánítja a megye azért, hogy Őfelsége az 1827. évi VIII. tc. által kirendelt országos Deputációk munkáját kinyomatja és azt az egyes vármegyék közt széjjelosztja. Kívánják a jövő országgyűlés Pestre való helyezését.

6. A magyar ezredeknek létszámemelésére vonatkozólag a királyi propozíció megküldését kéri.

A 7., 8. és 9-ik pontban a sérelmekre, a fundamentális törvények megtartására, s az ország négy Rendeinek együttműködésére ad utasítást a megye.

10. Magyar polgárrá csak az a külföldi honos vétessék föl, aki az ország érdekében valami méltánylást érdemlő katonai, vagy polgári cselekedtet vitt véghez s azt bizonyítani is tudja.

11. Az evangélikusoknak Horvát-, Tót- és Dalmátországban a birtoklást, sőt még a birtokkezelést is tiltó törvények eltörlését kívánja a megye.

Az 1830-i országgyűlés nem sokáig tartott, mert ázsiai kolera tört az országra, s a felvidéki pórlázadás miatt gyorsan eloszlott. Ezen az országgyűlésen Ragályi vezéralakja egészen kidomborodott és senki se vonta kétségbe, hogy minden közszereplő férfi közt a közvélemény vezetése, a hazafiúi buzgalom irányzása és szabályozása a nemzet sorsának biztosítására szóló eszmék és javaslatok sikere elsősorban és főleg Ragályi erős, hatalmas kezében van. Nagy Pál tekintélye mintha hanyatlott volna. Többen azt suttogták, van benne hajlandóság az udvar iránt szelíddé és békülékennyé alakulni át. Ragályi egyszer-másszor határozottan, sőt élesen nyilvánította véleményét Nagy Pál ellen. Ezt Nagy Pál is, mások is úgy fogták fel, hogy Ragályi a vezetőszerepet és hatalmat akarja Nagy Pál kezéből kiragadni. Félreértések, viták, bírálatok keletkeztek a két kiváló vezéralak között. A versenyben, amely ugyan nemes volt, de mégis heves és nem szükséges, Ragályi maradt diadalmas. Erős összeütközése volt Borsitzky Istvánnal is, ki Trencsénnek volt első alispánja, s már a múlt országgyűlésen is híres követe. Erős fej, jeles író, jeles szónok a nemzeti iránynak ekkor még elszánt bajnoka. A mérsékelt nemzeti ellenzéknek egyik vezéralakja. Ezzel se tudta kikerülni Ragályi a súrlódást, s barátaik csak nehezen tudták köztük a bajvívást is megakadályozni. De az országgyűlési közvélemény itt is Ragályi mellett látta a győzelmet. Somsich leveléből Ragályi jelentésének kiválóságáról nyerünk bizonyítékot: „Jelentésed — írja —, noha országszerte minden dícsérettel s különös megelégedéssel fogadtatott, előttem azonban, ki gondolkodásod módját, elmetehetségedet és mondásaid bájoló erejét ismerem, várt volt. Az én Tamásom ott, ahol az észnek tehetsége erkölccsel egyesítve

dolgozhatik, mindig fényleni fog. Ezért ezen tiszti jelentésed (melyet a Personalistól nyertem, ki különösen tisztel) csak a régi ítéletem erősítette. Jövendő Restaurációtokra az egész magyar világ figyelmes, melyben, mivel gondolnám megjelenésedet, én is nem keveset vagyok curiosus."

Így következtek be az 1832-i országgyűlésre a választások. Ki gondolt volna arra, hogy Ragályit cserbenhagyja Borsod, saját vármegyéje, aki híres követét dicsőségének tekintette, — s akire méltán büszke volt. Megtörtént. A kormány jeles és népszerű követeket állított ellene, egész erejével megbuktatni törekedett, sikerült is neki Ragályi ellen óriási pártot összetoborzani. Ragályinak kisebbségben kellett maradnia. A hazafiak táborát roppant meglepte ez a nem várt, nem is gyanított eset. El se tudták képzelni miként állhat meg a kormány tobzódó hatalmával, s utálatos cselszövényeivel szemben a nemzeti ellenzék, ha ennek éléről Ragályi szilárd alakja, ékes szava, s lángoló buzgalma hiányzik. A nemzet jobbjait keserűség, bosszuság, élénk megbotránkozás érzete fogta el a kormánynak e rideg cselekménye miatt. Hiszen mi lesz akkor az országgyűlésen a nemzet jogaival, méltóságával, a jövendőjének biztonságával, ha az országgyűlésről éppen a nemzet jobbjai fognak hiányzani.

A hazafias fájdalmat méltán ecseteli a már említett első nemzeti dal.

A borsodi választásokon elbukott tehát Ragályi Pálóczyval szemben, aki eddig legjobb barátjának nevezte őt. A nemzeti dal keletkezéséről különböző verziók merültek fel, lehetséges, hogy Eötvös írta, aki 1832-ben volt 20 éves, rajongott Kölcseyért, aki viszont nagyon szerette Ragályit, így hatással lehetett a vers megírására. Zenéjét Ruzicska szerezte. A megbuktatáskor a következő vers keletkezett:

„Ragályi Tamás koronás székébe,
Borsod bükkfajankót ültette helyébe."

Mindenünnen felkeresik a vígasztaló barátok levelei. Benyovszky Péter írja neki barátai ösztönzésére: „Te a közelebb múlt két országgyűlésen jeles érdemeket tevél a Hazának, s főképpen Borsod vármegyének. Ha mostani otthonmaradásod nem az egri papság bizottságának következése lenne Borsod irántad hálátlannak mondhatnék. Minden esetre vedd ezt nagy lélekkel tudod Arisztidesz is számkiüzetett."

Felszólítja őt, hogy fogadja el Békésmegye követségét. Egyik követ ugyanis báró Rudnyánszky meghalt — gróf Károlyi György bár neki felajánlották, de nem fogadta el, kijelentette, hogy Ragályinak kell lenni Békés követének. Igaz, hogy Békésben nincs birtoka Ragályinak, de van birtoka a korona alatt, s nincs a törvényben, hogy minden követnek birtokának kell lenni abban a megyében, melyet reprezentál.

De a fiatalság nem akart ebbe beletörődni. A fiatalság alatt ebben az időben a távollevők követeit, a királyi tábla esküdt jura-

tusait és a vármegyék által a követek mellé adott kancellistákat kell érteni. Mindezek többen voltak ötszáznál. Ők alkották, vezették, irányították a közvéleményt. Az ő hatalmas vitáik és dalaik harsogtak az uccákon és köztereken. Ők pedig imádták Ragályit, s legjobban csak őhozzá ragaszkodtak. Neki ott kell lenni az országgyűlésen. Így óhajtották barátai, s a nemzet szabadelvű haladásáért búzgó vezérhazafiak mind. De így óhajtotta a hatalmas rokonság is a tiszáninneni vármegyékben.

Szabolcs vármegyében üresedett meg először a követi megbizatás. Ragályi nem volt Pozsonyban, hát írni kellett neki, minthogy Szatmár nemesi rendeinek nagyrésze elhatározta Ragályit követté választani.

Az uralkodó hangulatról leghűbben Kölcsey „Országgyűlési Naplójából" értesülünk. Többek között írja: „Tisztújításról és követválasztásról folyt a beszéd nem egy része, s említés tétetik Ragályiról, ki a múlt országgyűléseken az oppositiónak nagy oszlopa volt. Pártforralás zárta el a jeles férfiú útját, s kit országgyűlésen ragyogva futott pályájának béréül zárta el."[43])

A hangulatra leginkább jellemző a Naplóban megírt alábbi eset:[44]) „Kerületi ülésen jegyzőket kellett választani, Tiszáninnen Pálóczy óhajtott volna lenni, de azok, akik Ragályi kimaradásáért haragudnak, ebbe nem egyeztek bele."

A szabolcsi első követ lemondott — írja később mint jelzője az ifjúság hangulatának — s erre küldői Ragályit keresik fel, kit Borsod el nem küldött, pedig a megye hosszú időn át Vay Józsefet szokta felküldeni, „de Ragályi fog-e a hívásnak engedni? óhajtanunk kell, hogy fogjon, mert ő az oppositió minden embere előtt tiszteletben áll, — s tekintélye és karakterének erős volta kétségkívül sokat használna. Irjunk neki, mondá Wesselényi, s javallták a többiek, ez mind kedvet adand a követséghez, mind megtiszteltetés gyanánt szolgál az országban, hol érdemet, ha csak nyilvános megismerés által is jutalmazni nem mindennapi dolog. Nekem jutott ez a tiszt írni és a tisztet elfogadom."[45])

Ez a hiteles története a híres levélnek, amit az ország nagyjai írtak alá, hogy biztosítsák barátságukról az állhatatlan közvéleménytől oly sokat szenvedett férfiút.

1833. III/18. „Alulírottak midőn az országgyűlésen megjelentenek, fájdalommal vettük észre, hogy Ragályi Tamás köztünk nincs. Oly férfiú, ki magát egészen a haza érdekeinek szentelé, ki pályáját két országgyűlésen keresztül lelke tisztaságában, ritka állhatatossággal s küldője dicsőségére futá meg; nemcsak kívánatos, de szükséges lenne nékünk, hogy tőle fáradozásainkban kölcsönös tanácsot, segédet és vigasztalást nyerhessünk. Ugyan ezért szép reménnyel lep meg bennünket a váratlan örömhír, mihez képest Szabolcs lelkes rendei eltökélték magokban felkeresni az

[43]) Országgyűlési Napló 1832. XII/18.
[44]) Országgyűlési Napló 1832. XX/22.
[45]) Országgyűlési Napló 1833. III/15.

érdemest; s képviselőjökké választván megadni őt a mi óhajtásainknak és a Hazának. Sietünk emiatt örömünket kijelenteni; mindazért, hogy részvétünkből, s barátságunk érzelmeiből fonjunk a Tiszteletreméltónak koszorút; mindazért, hogy tudtára adjuk a rendületlen bizalmat, mely szerint hisszük: miképpen ő, polgártársai hívását készen fogja követni, s készen fogja magát a házi élet nyugalmából kiragadni, s készen fog velünk együtt munkálni és küzdeni nemcsak nem bérért, nemcsak nem külfényért, hanem — ha Isten úgy rendelte — szenvedésért és hálátlanságért is; de minden esetre a Magyar Nemzetért." Pozsonyban 1833 március 18-án aláírta minden neves ellenzéki követ Wesselényivel élükön. Még Borsitzky is, aki a múlt országgyűlésen párbajra akart vele kelni. A felszólítás útnak indult. Sok szerencsét — írja Kölcsey. — Én a dolognak fél örömmel örülök, mert amint derít annak a tudása, hogy a törvényhozó test sok tagjai a factió által elnyomott férfiú érzelmeinek igazságot szolgáltatnak: úgy elborít a gondolat, hogy Ragályit a szabolcsiak csak pártszellemből hívták meg, s talán az egész tervet ellenpárt fogja megsemmisíteni. Mit tegyünk. És így megy és így ment a világ minden népeinél; s törjük a fejünket, ha — ami Rómában és Londonban ezerszer történt, történik — Kállóban." A levelet Wesselényi küldte el neki, „Vegyed ezennel érdemid nemzeti jutalmát — fogadd hazánknak kérését-parancsát. Jöjj, minden jó várja, reméli megjelenésedet. Ezen levelet még sokan, igen sokan aláírták volna, de az egész dolog csak tegnap délután s ma a sessióig született s forrott meg, tehát az idő nem engedte, hogy többek járulhassanak hozzá. Isten szállja meg a szabolcsiakat és Téged is — írja végül —, élj szerencsésen, s hozzon a magyarok Istene." Rövidesen értesültek a Ragályi bukásáról. „Igen kedvetlen hír zavará nyugalmunkat' — írja Kölcsey. ahogy az egész ország tizenegy évvel később Deákért lelkesedett, úgy óhajtotta most Ragályit. Ragályi megbukott, mert a kormány pártja nagyon erős volt. Ez a bukás most már igazán indulatba hozta a buzgóbb és vérmesebb hazafiakat, sőt lehet mondani, az egész nemzeti pártot. Az ellenzék legelső és legünnepeltebb vezére ez időszerint mégis csak Ragályi volt, őt elejteni sehogy se lehetett. Heves és Külső Szolnokmegye és a kis Torna vármegye haladéktalanul sietett, mihelyt tehette Ragályit követévé választani, s őt, mint hazánk büszkeségét Pozsonyba küldeni. Heves követei voltak Doboczky Ignácz és Brezovay József, Torna követei: gróf Andrássy György és Bárczay József. Mind a négy derék hazafi. Mind a négy hajlandó volt Ragályinak helyet engedni.

A „*Jelenkor*" 1834 január 15-i száma közli a tornai választás eredményét. Ebben írja, hogy miután Andrássy György lemondott tisztéről a Rendek összegyűltek, hogy a választást megejtsék: „Aggodalmat nyujthatna valóban a megye Rendeinek kit választani a volt derék követ méltó követőjéül, ha szerencsés éghajlatunkról közel hozzánk bámulatos nagyságban szelíden nem mosolyog vala reánk Hazánk egyik tisztafényű csillaga, Ragályi

Tamás úr, azon közönségesen ismeretes férfiú és tántoríthatatlan hazafi, kit a gondviselés éppen ezen esetre különösen Tornának tartott meg, hogy a megye tiszteletétől s hálás érzelmeitől körülömölve, s dicsőséggel koszorúzva belépett érdemes követnek nyomdokiba hágván ne hagyja süllyedni azon országos hitelt, melyet Torna az országgyűlésen eddigi derék követjei által magának füzögetni szerencsés volt: Torna pedig a bizonyságát adja annak, mily jól tud mindig választani és, hogy az érdemet, s a tiszta hazafiságot csöndes magányában is fölkeresni, méltánylani, s azt midőn csak módjában van a közbizodalomnak mindennél drágább gyöngyeivel ékesítve illő hatáskörébe helyezni, s azáltal a Haza javára dolgozni nem felejté. E szerint tehát Ragályi Tamás úr Torna vármegye követje, s így tagja ismét azon törvényhozó országos testnek, melynek már két országos gyűlésen szolgált díszére."

Ragályi bemutatta az országgyűlésen mindkét vármegye mandátumát.

Csakhogy most meg olyan eset történt, amire eddig nem volt precedens. Két vármegye egy embert bízott meg képviseletével. Vajjon lehet-e ez? Megengedi-e ezt a közjog, a nemesség érdeke, s az ország közjava, hogy több vármegye ugyanazon időben, s ugyanazon országgyűlésen egyetlen emberre bízza az ország dolgait.

A királyi meghívóval mindenesetre ellenkezik a dolog, mert a király két követ küldésére szólította fel a vármegyéket, a király tehát jóvá nem hagyhatja az íly választást. Mert két vármegyének négy követének kell lenni, ebben az esetben pedig csak három követe van. Tehát mindegyiknek külön-külön csak másfél. Minthogy pedig az eleven embert kettéosztani nem lehet, másfél sincs. A kormánypárt örült, hogy a nemzeti ellenzék vezérférfia kelepcébe jutott.

Ragályinak Wesselényi gratulált megválasztatása alkalmából, sajnálja, hogy vele nem lehet, mert Erdélyben kell maradnia. Értesíti, hogy ellene fej- és jószágvesztési pert indítottak közgyűlési beszéde miatt. A szólásszabadság forog veszedelemben.

Ragályinak feleségéhez írt leveleiből elégedetlenség és rezignáltság csendül ki: „Már egy holnapja, hogy itt vagyok, s ha most azt kérdi tőlem valaki, hogy micsoda a jelen országgyűlés, bízvást azt merem állítani, hogy szétszaggatott interességü nemzetünknek valódi képviselője. Nem elég, hogy magok a követek szinte mint máskor ki a kormánytól, ki a paptól, ki nagy úrtól, ki köznéptől várja jutalmát tetteinek; — emellett a bizodalmatlanság ad szót a követek szájába, az utasításokkal, s a követ azon iparkodik, hogy veszítse el, — aminek megnyerése bizatott reá. De az országnak úgy lehet látni, hogy akaratja sincs, egy vármegye egyet, a másik mást kíván, végre ami nagy bajjal megkészül, senki se ismeri magáénak. S ezen szétszakadás közt a kormány mit teszen. Még eddig úgy látom, hogy azt teszi, hogy semmit se tesz. Ha tetszeni fog, amit cselekszünk, azt majd elfogadja

talán, ha nem, visszaveti. De arrul, hogy amit cselekszünk javunkra váljon, úgy látom nem igen aggódnak. S minthogy a kormány emberei még maguk se tudják mi fog tetszeni. De van egy a kormánytól nem független felekezet, mely úgy látszik, mindig azon igyekszik, hogy izgágát csináljon, mintha ugyan Bécsben az izgága tetszenék leginkább. Lehet-e még úgy el-, vagy kigazodni, amint kellene, sőt talán lehetne is, abba kételkedem. Egyébiránt a békességes tűrésnek jobb oskolája már nem lehet."

Ez a levél éles meglátásról és filozófiai magaslatról tanuskodik. Bizonyos változást észlelünk Ragályin. Kiábrándultságot érez az emberek iránt, akik profanizálják a legszentebb dolgokat.

Olvassuk további feleségéhez írott leveleit: „Ma kezdődtek az országos ülések. Sok ember igen okosnak tartja magát és a hozandó törvényről a kerületi ülés előtt nem is gondolkozik. Ha rossz lesz, javítsa meg a utókor, hisz azok se tökéletesek, melyek reánk maradtak. Azt gondolják, hogy csak írni kell a törvényeket, azok azután akárminők lehetnek, csakhogy törvények, mégpedig új törvények legyenek. Most a féltudósággal van a legtöbb baj."

Kedvetlensége folyton növekszik, amint ez az alábbi levélből kitűnik: „Mi úgy, amint egybegyülekezve itt vagyunk, aligha képesek vagyunk valami jót nemcsak eszközölni, de avagy csak végrehajtani. Oly érthetetlen vélekedéseket és előadásokat kell naponta végighallgatni, hogy én soha el se hittem volna azt, hogy valaha olyanokat hallhassak az országgyülésen. Sokan a jelen állapottal nincsenek tisztában. A megyék állandó törvényszéket kívánnak, de mindenik más és más alakban, s olyasvalami áll elő, ami sem nekik, sem a kormánynak nem lesz kedvére.

A 8. ülésen a vármegyei törvényszékekről folyik a vita. Szakértelemmel szól hozzá a bíróságok jogkörének megállapításához, mikor az előlülő a rendeket arra kéri, hogy nyilatkozzanak, „vajjon a felállítandó vármegyei székeket illesse mindennemű perekben az első bíróság". Így hangzik beszéde: több ízben volt már szerencséje ezen a helyen szólani, de mélyebb aggodalom soha még lelkét nem érdeklé, mert hazája sorsa soha még kétesebb alakban nem tünt fel előtte. Szép, majdnem példa nélküli szerencse ért bennünket, midőn maradékainknak is boldogságot óhajtó jó királyunk kegyelme egyenesen azért gyűjtött egybe, hogy polgári alkotmányunk hibáit javítsuk s pótoljuk fogyatkozásait. Midőn ezt kimondá, hiszi egyszersmind, hogy azt is kimondá, hogy barátja a változtatásnak, de megkívánja, hogy ez javítással legyen egybekötve és ha a hibásakat még hibásabbakkal akarnák feleserélni, úgy nagyon eltávoznának a KK. és RR. rendeltetésétől. Nagy rajtok a felelősség terhe, mivel oly atyák maradékai a KK. és RR., kik messze földről, melynek valódi helyzetét még most sem lehet tudni, csekély mintegy 300 ezer fegyverviselőkből ítélve, kb. egy milliónyi számban ideköltözködve, magukat a haza földén nem csak megfészkelték, de egyszersmind olyan alkotmányt bocsájtottak alattvalóiknak, mely mellett több századok mulva is fenntar-

totta nemzetiségét. Ami pedig a bíráskodást illeti, a viceispánok és szolgabírák bíráskodását továbbra is fenntartani kívánja, mivel ezek a nép között forogván és így ezek ítélete, amint igazságosak vagy helytelenek, magukra az ítélőbírók személyére becsületet vagy gyalázatot hoznak. A 183. ülésen Ragályi a nádori szék régi fényéhez ragaszkodik és csatlakozik a jászok kívánságához, hogy ezek továbbra is a Nádor fennhatósága alá tartozzanak. Vitatkoznak a sérelmek szerkesztésének lassúságáról. Ragályi azt vélte, hogy ha csak az volna a kérdésben, sürgetheti-e a kormány a tanácskozások menetét, nem szólna, de más a baj; midőn a felterjesztett dolgokra nemcsak esztendők alatt, de egyik gyűléstől a másikig nem jön válasz a kormánynak, lehetetlen a K. K. és R. R.-nek nem hivatkozni a törvényre. Például felhozza az úrbéri tárgyat, mennyi ideje már, hogy felterjesztették és még semmi válasz, hogy főrendek akadályozzák a felterjesztést és ha már felmegy a felírás, akkor meg nem jön válasz, ép azért jó emlékeztetni a kormányt a törvények megtartására. A 162. ülésen a Békéltetőkről szóló törvényekhez szólott hozzá és előadta, hogy neki igen visszás dolognak tetszik, hogy előbb van szó az Ítélő Székek elrendeléséről, mint arról, kiknek és miért lehet perlekedni? de miután ezt a többség így akarja, nem lehet más principiumból kiindulni, mint ami eddig fennállott, t. i. hogy mindennek és mindenért lehet perlekedni, ebből látni való, hogy ezen az úton az alperes van kitéve mindennemű méltatlan megtámadásoknak s ily helyezésben az a védekezése, hogy mielőtt a per elkezdődik, a békéltetést meg kell próbálni. Az előlülő nem ebből a principiumból vette fel a dolgot, hanem abból, hogy a Békebíróság a pereket hátráltatja, növeli a költséget, a fekvő vagyonokról szóló okleveleket veszedelmesíti, de a felolvasott szó szakasz nem érdekli még ezen elveket, egyedül csak a békéltetés szükségét jelenti ki, ő tehát tartván magát csak ahhoz, ami felolvastatott, kívánja azt megállapítani, hogy senki addig pert ne kezdhessen, míg a békéltetés meg nem próbáltatott.

A 164. ülés. Kifogásolja, hogy tisztujításkor a választási jog erősen meg van szorítva a Főispánok által, mert ezek gyakran oly 4 személyt candidálnak valamely hivatalra, kik közül egy se bír közbizodalommal és mégis kénytelen a nemesség ezek közül választani és ha a szolgabíró ezentúl bíró nem lesz, amint már ez a kerületi tanácskozásokban megállapíttatott, még inkább alkalmatlanokat fognak candidálni, ebből azt következtetni, hogy célszerűbb, ha minden candidáció nélkül választanák a bébebírákat a rendes bírák kirekesztésével és ezeknek hatásköre ne csak egy járásra terjedjen ki, mert lehetnek olyan férfiak, akikhez nem csak egy részének, de az egész vármegyének közbizodalma lesz.

176. ülés. A városi ítélőszékekről szóló törvénycikkhez szól hozzá. Vélekedése szerint abban, hogy valaki azon helynek, amelyben lakik, törvényhatósága alól ki legyen véve, mindenkor igen nagy anomália van és épen ezért az ilyen kivételek nemcsak nálunk, de másutt is a legélénkebb vitatkozások tárgyai voltak, mivel

egyik anomália a másikat, egyik kivétel a másikat elválhatatlan következéssel húzza maga után. Most, midőn ezen kivételeknek mind végére jutottak a rendek, kötelesnek érzi magát, hogy azon megjegyzést tegye, hogy hazánkban ezen kivételek közül magoknak a Királyi városok törvényhatóságának az eredete vala a legelső, midőn ugyanis polgári létünk kezdetén első apostoli királyunk Hazánkat vármegyékre felosztotta, azoknak törvényhatósága alá tartoztak mindenek és a Megyék ezen törvényhatósága alól kivétel volt a kir. városok törvényhatóságának eredete s a dolog még most is oly viszonyban, hogy midőn a kir. városok törvényhatósága több személyre terjesztetik, a dolgot bizvást úgy is lehetne kimondani, hogy azok, akik a városok törvényhatósága alá vétetnek, ugyanakkor a vármegyék törvényhatóságaik alól kivétetnek és az ilyen kivételek is mindenkor újabb kivételekre nyitnak utat.

Ragályi átlátva a különböző pártok széthúzását, nem szívesen szólal fel. Azt suttogták, hogy neheztel a nemzeti pártra és a kormányhoz vonzódik. Talán megijesztette az ifjú nemzedék tulzó hangulata, azé az ifjúságé, amely őt megválasztatása örömére diadalünneppel szándékozott fogadni. Félti az ifjúságot és ezt a féltést félreértették. Mert amikor az ifjúság a köznevelés tárgyában intézett feliratra lejött mellőző válaszon annyira kikelt a kormány ellen, hogy Ragályi többször mondá, miképpen ilyen beszédek a vesztőhelyre vezetnek.[46]) Megvádolták azzal, hogy a kormány kegyeit hajhássza. Erre cáfolatot egy feleségéhez intézett levélben találunk: „Miként változtam-e, mindazokat, akik ezt tudni kívánják, utasítom az országgyűlés jegyzőkönyveire. Nekem örökké csupán az volt, s lesz igyekezetem, amibe lehet, hasznára lehessek hazámnak. Magamra helyheztetésemben visszagondolni soha se tudtam, de soha nem is fogok, s annál kárhozatosabb vétket nem ismerek, mint aki rendeltetéséről elfelejtkezve, a törvényhozó testben is önnön személyéről gondoskodik." Ennél hűbb bizonyítékot Ragályi ártatlanságának el se képzelhetünk, mert ha valami alapja lett volna a rágalmaknak, úgy azt felesége előtt nem volt érdeke leplezni.

Karaktere és korrektsége mellett bizonyít egy másik feleségéhez írt levele: „Mondhatom, oly csodálatos országgyűlést, mint ez, soha se képzeltem. Nálam hál Istennek minden tisztában van utasításaimban. Ha van is némelykor olyan, amit egy kevéssé máskép akarnék, azért mondhatom, hogy vármegyémet még eddig bármelyikkel sem cserélném fel. A követek ittlétük óta többször meggyőződésük ellenrére kénytelenek szólni, *reám nézve ilyen eset még soha elő nem adta magát.*" Ezt kevés ember mondhatja el magáról.

Nagyon letöri az országgyűlés sisiphusi munkája, feleségéhez írt levelében rejtett szavak közt tör ki belőle a keserűség: „Legyetek nálamnál, ki hazám bizodalmának áldozom, megelégedettebbek és boldogabbak."

---

[46]) Horváth M.: 25 év Magyarország történetéből. II. kötet, 39. o.

Nem találja helyét az országgyűlésen, ezt őszintén megírja feleségének. „Nehéz az országgyűlés állását kitanulni. A régiek akarják az új követeket vezetni, de nem tudnak megegyezni. A kotlós követi a csirkét, kacsát, nem megfordítva. Állásom felette nehéz, mert én más zászlót, vagy felekezetet követni soha nem fogok, mint amelynek az értelem és hazám boldogsága lesznek jelszavai."

Panaszkodik arról, hogy milyen haszontalanul töltik az időt a követek. „Ezen országgyűlés végre is úgy elveszti magát, hogy csaknem lehetetlen, hogy még sokáig együtt maradhasson." Majorsági birtok alatt mit értenek, erről akartak tanácskozni, de az ő felszólalása után elejtették, mert azt vetette szemükre, hogy ezzel akarják talán harmadfél év után küldőiket kielégíteni, hisz azt kiki tudja, csak nem akarják tudni.

„Itt való dolgaink oly helyheztetésben vagynak, mely minden igaz magyar szívét méltó keserűséggel töltheti el. Valamint mezeiteket a forró hévség és szárazság, úgy szabadságunkat az idétlen tűz és ostoba hiúság emészti. Wesselényit azok döntötték — úgy hiszem — a veszedelembe, kik hírt, nevet akartak szerezni maguknak, azáltal, hogy rajta segítettek, s ahelyett véle együtt bukni fognak. Lelkem nyugodt, én megtettem, amit lelkem ismerete kívánt, de itt nem az okosság, hanem a hiúság vezérli a tanácskozókat, s aki az eszét elveszti, annak veszni kell.

Elkeseredése folyton nő a haza sorsa felett. Ennek az érzésnek feleségéhez írt levelében ad kifejezést. „Megvallom, hogy hazám sorsa kétesebb helyzetben az időmbe még alig volt. Őrizzen az Isten ne csak bennünket, de minden népeket az ilyen országgyűléstől, mely mindent örömmel fogad, ami zavarhatja csendességünket s eddigi állapotunkat. Azt ellenben, amivel bírunk, magától ellökni igyekszik, anélkül, hogy képes volna valamit megszerezni. Mi lesz mindezekből, a jó Isten tudja — jajdul fel benne a honfibú —, azt azonban erősen hiszem, meg fognak háborító igyekezetükben s elbizakodottságukban szégyenülni. Adná Isten, hogy magokkal együtt másokat is szerencsétlenné ne tennének. A dietáról én is azt mondom, amit Te, bár soha se láttam volna egyszer is."

Hogy mi lehetett oka lelkiváltozásának, nehéz kipuhatolni. Közeledését a kormánypárthoz talán daccal magyarázhatjuk, de sok benne a nemes nagyravágyás. Az 1825. országgyűlésen a nemzeti ügy első vezérbajnoka lett, s az 1830-i országgyűlésen vezéralak, ő érte rajongott az ifjúság. Az 1832-i országgyűlésen megváltoztak a személyi viszonyok, új erők támadtak, akik mellett elhomályosult. És Ragályi nem akar kontár lenni ott, ahol valaha mester volt. Éles esze rögtön belátta, hogy ezek között a vezérségre való törekvés nemes nagyravágyásáról le kell mondania. Félrevonult, elnémult, a viadal élére másokat eresztett. Tehetségét a kormány szépen jutalmazta, gyorsan emelkedik a hatalom létráján. 1836-ban Somsich leveléből megtudjuk, hogy a királyi ítélőtábla ülnöke lett és a bírói pályán igyekezett közjóra fordítani te-

hetségét, amit felettesei jutalmaznak. „Kedves Tamásom — írja —! Sietek ezen szempillanatban nyert tudósítást véled közleni, mely szerint felséges fejedelmünk a királyi tábla candidatiója után, hol primo loco voltál, valóságosan assessornak kinevezett."

1837-ben április 18-án terjesztette fel a nádor a királyhoz Ragályi alnádorságra való candidálását, a király kinevezte alnádornak.[47])

1840-ben Arad megye táblabírája lesz Ragályi alnádor.

1842-ben udvari tanácsos és a hétszemélyes tábla közbírája.

1842. év végén a hétszemélyes tábla elnöke.

1847-ik országgyűlésen résztvesz, mint septemvir. Már csak szemlélője a dolgoknak. Egy barátja, Bary György kéri, hogy informálja a dolgokról, mert mint írja: „édes Tamásom, a szemed, bár gyakran hunyorog, de nagyon mélyen be tud látni az ilyen oldalfalak közé."

Már ekkor egészségileg nincs jól. Régi májbaja kiújult. Hazatér családjához és 1849-ben hal meg. Nem érte meg népének szörnyű szenvedését.

Ragályi pályafutását is csak a kor magyarázhatja meg, amelyben élt. Úgy járt, mint a szelleminas, aki kieresztette a mithologia szeleit, de azután nem tudta többé visszaparancsolni őket. A haladást akarta, de a tempó túl gyors lett neki, nem tudott Kossuthtal és a 48-as eszmékkel lépést tartani. Ragályi sorsa tulajdonképen egy a Széchenyiével. Tragédiája nem más, mint a generációk összeütközése, az ifjak és apák örök küzdelme, az evolució és a revolució évezredes eldöntetlen csatája. Talán neki volt igaza, talán jobb lett volna hazánk szempontjából, ha Széchenyi István és követőik, a Ragályiak álláspontja győz. Ez a kérdés örökre eldöntetlen marad. Az idő és a sors kerekei túlgyorsan szaladtak és Ragályi Tamás csak úgy haladhatott volna velük, ha szakított volna azzal, amit legfőbb férfierénynek tartott: az állhatatossággal.

[47]) József főherceg titkos levéltára. Acta Praesidialia. Nr. XVI.

FORRÁSOK:

Eötvös Károly: Az első nemzeti dal. Pesti Hirlap 1908.
Lossonczy István gyűjteményéből.
R. Kiss István: Az utolsó nemesi felkelés.
Horváth Mihály: 25 év Magyarország történetéből.
Protocollumok.
Záhony Béla: Borsodmegye országgyűlési utasításai a Reformkorban.
Vaszary Kolos: Adatok az 1825-i országgyűlés történetéhez.
Szoboszlai Pap István levelei.
Diariumok.
Országgyülési Napló 1830—32.
József főherceg titkos levéltára.
Országgyülési Napló 1832—36.

FÜGGELÉK

Ragályi Tamás és a Ragályi család
jelesebb tagjai életének, munkásságának
kutatásában nyújtott segítségért
köszönetet mondunk a
család Budapesten élő idős leszármazottainak:
***Horváth Márkné sz. Ragályi Rózának** és*
***Koós Bélának,** (édesanyja Ragályi Ilona)*
és mindazoknak,
akik támogattak, közreműködtek munkánkban.
Hálás szívvel itt említjük meg
***dr. Steinpricz Elemér** nevét,*
aki az edelényi járásbíróság elnöke volt a
második világégés előtt, aki feleségével
*sz. **Horthy Eleonórával** együtt az 50-es*
években páratlan család- és helytörténeti
dokumentumot gyűjtött össze, mentett meg és a
Sárospataki Református Kollégium Levéltárában
helyezett el.
Gyűjteményük igazi kincsesbánya a kutatók számára.

Borsod megye képviselete a reformországgyűléseken

Ragályi Tamásra emlékezünk halálának 140. évfordulóján. Életpályájának megrajzolásához elengedhetetlen, hogy ne ejtsünk szót a reformkori Borsod megyéről, ennek a megyének országgyűlési követeiről.

A magyar reformkornak nevezett időszak 1825-től 1848 márciusáig igen sok elmondható, tanulságos eseménnyel szolgál. Ezúttal mindezekből kiragadva néhány borsodi jellegzetességéről szeretnék beszélni, hogy érzékeltessem annak a kornak hangulatát, amelyben Ragályi Tamás élt.

A reformkor országgyűlése kétkamarás volt; az ún. felsőtáblán a személyes szavazattal rendelkező főrendek ültek, az alsótáblán a képviselőházban a megyék és a királyi városok képviselői. A törvények kezdeményezője az alsótábla, javaslatokat fogalmazott és fogadott el, ezeket üzenet formájában küldte meg a felsőtáblának. A főrendi tábla beható vita után észrevételeit csatolva visszaküldte az iratot az alsótáblának. Abban az esetben, ha az üzenetváltások során a szövegben a két tábla megegyezett, közös ülésen szavazták meg a szöveget és feliratként megküldték az uralkodónak. Az uralkodó vagy szentesítette, mint törvényt a javaslatot, vagy visszaküldte észrevételei kíséretében, vagy nem válaszolt semmit. Ez a hosszadalmas vita tette lehetővé, hogy a megyék nemesi gyűlése és az országgyűlési követek a konkrét tárgyak felett értekezni tudjanak levélben.

Az országgyűlés a megyék számára a követek választásával kezdődött, megyénként két követet választottak. A megválasztott követeknek iránymutatásul követi utasítást készítettek. Az anyautasításban nem szereplő tárgyakat az országgyűlés alatt folyamatosan tárgyalták és pótutasítás formájában küldték meg a követeknek. Pozsonyból általában 15 naponként, de minden nevezetesebb esetben érkeztek a tudósítások a vármegyéhez a követektől.

A megye részletes utasításai ellenére a követek személye meghatározó volt, az okosan és hatásosan érvelő szónokok kihatással voltak a szavazás eredményére is. Borsod megye híres szónoka, Palóczy László a szabad vallásgyakorlás ügyében nem egy esetben ragadta magával hallgatóságát. Ugyanakkor a követek választása a kialakuló pártok küzdelmének is színtere volt, az egész megye politikai arculatát tükrözi. A követek életpályájának megrajzolása, politikai életrajza még hiányos, ezúttal is csak neveik felsorolására szorítkozom.

1825/26: Vay Ábrahám, Ragályi Tamás. 1826-tól Vay Ábrahám helyét Palóczy László foglalja el.
1830/31: Ragályi Tamás, Lónyay László
1832/36: Bük Zsigmond, Palóczy László
1839/40: Palóczy László, Vay Lajos
1843/44: Palóczy László, Szemere Bertalan
1847/48: Bük Zsigmond, Szemere Bertalan

A követválasztás nevezetes eseménye volt a korabeli vármegyéknek. Nevezetessé sok esetben nem a békés politikai küzdelem, hanem a sokszor véressé váló összecsapások tették. Borsod megye közgyűlése, átlátva a veszélyt, 1839-ben új választási utasítást dolgozott ki. Ennek az új „módinak" néhány érdekességével ismerkedjünk meg. Választó volt a megye nemessége, a jogosultságot komolyan kellett venni, testi fenyítés járt azért, ha valaki nem nemes létére szavazott. A szavazás kétféleképpen történt: közfelkiáltással és egyenkénti szavazással, azaz voksolással. A közfelkiáltással történő választásnak megvolt az a hátránya, hogy az elnöklő főispán a hozzá legközelebb állókat hallotta csak, vagy esetleg akarta hallani. Egyenkénti szavazás estén a nevezetes aktus az udvaron zajlott. A szavazás kezdetekor kiürítették a megyeház gyűléstermét és elsütötték az Avason felállított mozsárágyút, ebből tudta a város, hogy szavazás lesz. 10 perc múlva ismét eldördült az ágyú, jelezve, hogy aki akar, induljon útnak a megyeház udvarára, ahová öt kapun lehetett bemenni. Újabb 10 perc múlva, a harmadik lövés jelére a kaapukat bezárták. Két kapunál

szavazó ládákat állítottak fel — itt történt a jogosultság ellenőrzése is — a szavazó cédula bedobása után az udvart el kellett hagyni. Két ágyúlövés volt a jel, hogy a szavazás befejeződött. A voksolás megkezdése után a kapun bemenni, esetleg erőszakkal behatolni fenyítő eljárást vont maga után.

A választási utasítás tilalmait érdemes szemügyre vennünk, ezek jelzik, hogy milyen visszaélések fordulnak elő, mi ellen kellett védekezni. Tilos volt például az alkoholfogyasztás, a botok és más fegyverek viselése úgy a teremben, mint az udvaron. Jókai regényeiből valamennyien szereztünk élményeket a kortes torokról és a választók botokkal vívott csatáiról, Borsod utasítása is bizonyíték rá, hogy ez nem mese. A legérdekesebb tilalmat idézzük fel szószerint:

„senki is a teremben lévő asztalra fel ne hágjék, kivévén azon esetben, midőn egyik vagy másik elválasztása után a hitet leteszi, ekkor is azért, hogy a hitnek általa lett tétele mindenki által szemléltessék."

(BAZMLt. IV.501/e.1791/839.)

Ugyancsak tilalmaztatott a megválasztottak „emelgetése és hurcolása", az indoklás ezuttal az, hogy káros az egészségre. Meg kell jegyeznem, hogy ezt a tilalmat nem mindig tartották be; 1843-ban Palóczy László és Szemere Bertalan — a jegyzőkönyv tanúsága szerint — vállakon hozatott be a terembe, innen az asztalokra kerültek, itt állva mondták el a köszöntő beszédet és az esküt. A rendszabály értelmében csak ez utóbbi nem volt tilos.

A követválasztások forró hangulatát az is befolyásolta, hogy nemcsak a személyek, az eszmék is versengtek, sokszor a megyeház udvarán dőlt el, hogy melyik párt sorait erősítik a borsodi követek. A választási küzdelmeket az udvar is igyekezett befolyásolni, egyik eszköze a választáson elnöklő főispán, akinek törvényadta lehetősége volt a jelölésre. 1825-ből olvastam egy bizalmas főispáni utasításban azt a kancelláriai „tanácsot", hogy lehetőleg „csillapodott indulatú" férfiakat választasson meg a főispán.

Az elnöki jelölés nem minden esetben volt eredményes. A legjobb példát 1826-ból idézem, amikor a lemondott Vay Ábrahám helyére választott követet a megye:

„1826. Kis Asszony havának 16-ikán Méltóságos Császári Királyi kamarás és ordinárius vice ispán Vajai Vay Ábrahám úr előlülése alatt tekintetes nemes Borsod vármegyének Miskolc városában solytatva tartott közgyűlése alkalmatosságával.

Tisztelt méltóságos császári királyi kamarás s előlülő ordinárius vice ispán úr a megyebeli tekintetes rendeknek különösen jeles számmal lett egyben seregléséből származott hazafiúi szives örömét érzékenyen kinyilatkoztatván, s előadván egyszersmind azt is, hogy a mint a tekintetes rendeknek e folyó holnap 10.-ik napján tartatott közgyűlésünk közhírré tétetett határozásából is bővebben megértették, a mai közgyűlésnek fő és egyenes tárgya egy diétális követnek választása lévén, azt most mindjárt munkában venni kelletik, különösen ajánlotta azt, hogy a diétális követnek választása a nemesi rendnek semmi határok közé nem szorított teljes szabadságában áll ugyan, szükség azonban a közönséges figyelmet és akaratot arra intézni, hogy a diétális követségi hivatal betöltése a felséges királyi szék, és a haza egyesült boldogságok gyarapítása eszközlése szempontjából menjen ki. E felett különösen ajánlotta tisztelt császári királyi kamarás és előlülő ordinárius vice ispán úr még azt is, hogy tisztelvén a tekintetes karoknak és rendeknek választásbeli tellyes szabadságokat, a megye tagjai közül propozitioban tenni senkit sem kíván, se nem szándékozik, tellyes bizodalommal reményli azonban, meg fogják a tekintetes karok és rendek engedni, ha abéli vélekedését kijelenti, hogy ha nemzetes substitutus vice ispán úrnak hosszas szolgálataja ideje alatt véghezvitt terhes és hasznos fáradozásait eltekinti, meg győzettetik a felől, hogy a megyének mind dísze, mind igazságos kegyessége azt hozza magával, hogy a megye bizodalmának ezen szép jeleivel, a diétális követséggel mindenek előtt nemzetes Fodor Pál úr tiszteltessen meg; s ebéli hazafiúi ajánlását méltóságos császári királyi kamarás s ordinárius vice ispán úr, minthogy tisztelt substitutus vice ispán úr egészsége változtatása miatt jelen éppen nem is lehetett, ismét megújította. Melly propositiot nyomon a közönséges jóvá hagyást mutató közönséges felkiálltás követte ugyan, de csak hamar a mint ez megindult, a közönséges felkiálltások nyomban következett folytatásával a diétális követségi hivatal betöltésére fő notarius Palóczy László és fő szolgabí-

ró Lónyay László úraknak neveik is említésbe hozattak, s elválasztódásokat a hozzájuk viseltető bizodalom darab ideig szorgalmaztatta. A midőn méltóságos császári királyi kamarás s elölülő ordinárius vice ispán úr magát a képen nyilatkoztatván ki, hogy belső tökéletes megnyugodásával a világos többségnek kérdésen kívül hová hajolását a közönséges felkiáltásokból voltaképen meghatározni nem tudhatván a dolgot ama törvényes móddal, úgymint voksra való botsátással elhatároztatni mulhatlanul szükségesnek ítéli;"

(BAZMLt. IV. 501/a.1826)

A szavazás eredménye, melyet a jegyzőkönyvben nem rögzítettek: Palóczy László 379, Lónyay László 218, és a főispáni jelölt Fodor Pál 16 szavazat.

Az udvar „praktikái" nem merültek ki a választási harcokban, számtalan példa bizonyítja, hogyan igyekeztek megzavarni a követek és a megye kapcsolatát. Nevezetes esete volt e tárgyban Borsod megyének 1825-ben, amikor eltűnt a megyei pótutasítás. A vizsgálat kiderítette, hogy Egerből postaszolga vitte a levelet lovon és hogy, hogy nem, Eger és Kápolna között a postatáska elveszett. A vétkes szolga azt vallotta, hogy a nyeregkápára akasztva vitte a táskát, az onnan leesett. Az egri postamester ezzel szemben állította, hogy a postai szabályzatnak megfelelően a szolga nyakában volt a nevezetes táska. A második kihallgatásnál a szolga, visszavonva előző vallomását, elismerte, hogy tényleg a nyakában volt a corpus delicti. Hogy ebben az esetben az miképpen veszhetett el, azt csak találgathatjuk. Az elveszett táska akkor válik gyanússá, ha elmondom, hogy az eset 1837-ben megismétlődött. Ez az utóbbi eset meghiúsította az országgyűlési ifjak kiszabadítása ügyében szervezett küldöttség útját, mivel az időpontot nem sikerült egyeztetni a több megyében „elveszett" levelek miatt.

A választások befolyásolása és a postai manipulációk mellett az udvar a követek megvesztegetésével is próbálkozott. Borsod megye más megyékkel egyetértésben ellenintézkedésül elhatározta, hogy követeit eltiltja a közhivatal viselésétől és az érdemrendek elfogadásától. A Helytartóta-

nács ugyan megtiltotta a határozat végrehajtását, a megye közgyűlése ennek ellenére 1839-ben bevezette az új szövegezésű eskü formulát. Idézzük fel ezt az eskü szöveget:

„Én N.N. esküszöm az egy élő Istenre, ki Atya sat., hogy én, T.Ns. Borsod Vármegyének Közönsége részéről — a kihirdetve lévő Ország gyűlésére követnek elválasztatván — ezen tisztemben, úgy amint az nékem kiadatott, vagy ez után is kiadandó megyei utasítás előmben szabja; mindenféle tekintet, kedvezés, gyűlölség,, és félelem félre tételével; híven eljárok; a köz jó előmozdítására — erőm s tehetségem szerént, mindent elkövetek; — a részemre kiadott, vagy ez után kiadandó egyenes utasítástól — az engemet küldő Megye Közönségének tudta és megegyezése nélkül — semmi szín és tekintet alatt — el nem térek. Küldőimnek még tellyesebb biztosítására le kötelezem magamat arra is; hogy követségi tisztem viselése közben; sőt! még annak megszünésével is, hat esztendőkig királyi kinevezéstől függő bármely hivatalokat kérni vagy szorgalmazni; annyival kevésbé pedig felvállalni — e felett! az időnek ugyanazon szakasza alatt — semmi címeket — méltóságokat — rend címereket — kegyelemből egyszerre adott — vagy idő szakonként járó fizetségeket — vagy ajándékokat magam vagy véreim, barátaim, és a hozzám tartozók részükre is elfogadni nem fogok: Isten engem úgy segéljen."

(BAZMLt. IV. 501/e.1790/1839)

A hivatal viselésektől, címektől és rangoktól eltiltott követeket a megye igyekezett kárpótolni, ünnepélyes fogadtatással, ajándékokkal. A legnevezetesebb fogadtatás 1836-ban esett meg, erről Kossuth Lajos is megemlékezett:

„Borsod vármegye közönsége országgyűlési követeinek Bük Zsigmondnak és Palóczy Lászlónak érdemeit méltóképp betsülvén; a köz megelégedésnek jegyzőkönyvbe iktatásán felül, hálás tiszteletét különös kitüntetéssel is kivánta tanúsitani. Evégre a tisztviselői kar által előmozdított aláírás útján, Bük Zsigmond számára ezüst kard, Palóczynak pedig, ki hazafiúi fáradhatatlan munkásságával az egész nemzet köz tiszteletét ki érdemelve a lelkes Borsod díszét s tekintetét az egész Hon előtt nevelte, jól illesztett választással ezüst téntatartó s arany toll készült. Mely tisztelet jelek Sz. Iván hava 20-án a követjelentés végeztével B.Vay Miklós fő ispáni helytartó által adott fényes ebéd után kézhez adattak."

(Törvényhatósági Tudósítások VI.levél. Pest Sept. 9-én 836.)

Arról már nem tudósított Kossuth, hogy este műkedvelő előadás is tartatott, a követek tiszteletére a Két Bátori című színművet mutatták be. Az est bevétele a színház megsegítésére fordíttatott.

Végezetül, de nem utolsó sorban arról is szeretnék szót ejteni, hogy mit képviseltek a követek. A helytörténeti kiadványokban sokszor olvashatjuk azt a sommás ítéletet, hogy Borsod nem tartozott sem a nyíltan konzervatív, sem a nevezetes ellenzéki megyék közé. Én szeretném néhány nem közismert ténnyel bizonyítani Borsod ellenzékiségét, nem tagadva, hogy a nemesi kiváltságok eltörlése a kisnemesek lakta Borsodban nem mindig talált visszhangra. Lassú, de folyamatos radikalizálódás figyelhető meg az események elemzésekor. 1832/36: megrendelik a Törvényhatósági Tudósításokat, a tiltás ellenére közszemlére teszik ki a vármegyeházán. Az Az elítélt Kossuth Lajost táblabíróvá választják, hogy ezzel is védelmezzék. Öt ízben ír a közgyűlés tiltakozó levelet az elfogott országgyűlési ifjak ügyében. 1837-ben négy tagú küldöttség indul, hogy kieszközölje szabadon bocsátásukat, az eredménytelenség nem a megyén múlott. 1839/40: a királyi tiltás ellenére megszövegezik az új követi esküt. 1843/44: megszületik a nevezetes borsodi indítvány és 1847-ben már kiteljesedik a reform eszme: az utasítás 18. pontja alapján Szemere Bertalan indítványt tesz a közteherviselésre. Ott van ebben az utasításban a közteherviselés mellett a képviseleti országgyűlés, az ősiség eltörlése, a kötelező örökváltság, valamint a szólás- és a sajtószabadság is.

Az 1843/44 és 1847/48-ban tett indítványok közül eggyel, amely Borsodi Indítvány néven került a történelembe, részletesen is szeretnék foglalkozni. Sommásan fogalmazva erről az indítványról sokan úgy emlékeznek meg, hogy az egyházi javak szekularizációjára vonatkozott. Sommás vélemény helyett had idézzem magát a nevezetes indítványt:

„... a papi jószágok jövedelmeiből kiszakítván előre azon meghatározandó összességet mi az isteni tisztelet s ennek díszes

feltartására úgy kívántatik, hogy az legkisebb fogyatkozást sem szenvedjék, a papi személyek állásuk és hivataluk fontosságához mérséklett illendő és meghatározott fizetést nyerjenek. — Az ezektől felmaradó jövedelem pedig részint a szükséges iskolák felállítására, s a meglévők célszerű elrendezésére, részint a tanítók kiképzésére, s azok illendő fizetésére, nemkülönben országosan meghatározandó más közhasznú célokra fordíttassanak."

(BAZMLt. IV. 501/e. 2845/1841)

Az indítvány indoklásában is találunk figyelemre méltó gondolatokat:

„A tanítók kiképeztetésére szükséges iskolák, ahol felállíttattak is, többnyire csak nevezet szerint létezvén, a tanítók magok is a szükséges ismereteket meg nem szerezhetik. Iskola házak minden helységekbe vagy fel nem állíttattak, vagy célszerűen el nem rendezvék, a gyermekek a közéletben szükséges — ugymint élelmi és kereset módjukhoz — a megkívántató ösmeretekre nem taníttatván szegényebb sorsú polgártársaink igen nagy része előtt a tudatlanság, babona, butaság és az ezekből származni szokott előítéleteksetét fátyola a józan megfogás, értelem és felvilágosodás boldogító eszméjét eltakarva tartja."

(BAZMLt. IV. 501/e. 2845/1841)

Az indítvány országgyűlési tárgyalása nagy vihart kavart. Az eseményekről a követi végjelentésből szerzett tudomást a megye közönsége:

„Azon Borsodi Indítvány igen érzékeny oldalról találván megérinteni az Egyházi Rendek a KK. és RR. Táblájánál ült követeit — ezek, az ellen/:mint mondani szokták:/ eget földet összemozgattak — életre halálra vívtak ügyök mellett, s rajta ki is csudálkozott volna? ... Miután az említett országos választmány még kiküldetése körén is túl lépve — a Borsodi Indítványra nézve abéli véleményét terjesztette az Ország Rendeli eleibe — hogy a borsodi kívánat, mint a törvényes jogokkal ellenkező — az országos választmány által nem pártoltathatik. Ezzel ... több barátot szerzett a Borsodi Indítványnak, mint a borsodi ismeretes körlevélbe felhozva volt mázsás nehézségű igazságok, és adatok nagy halmaza — s a borsodi követeknek minden ékesen szóllása szerezhetett volna valaha! mert: meg lett azzal fordulva az egész kérdés érdeme — s még azok is igen sokan, kik különben utasításaik szerint a Borsodi Indítvány ellen, vagy leg-

alább annak ezen országgyűlésróli elhalasztására szavaztak volna, vagy valósággal szavaztak is — nyiltan ki mondották; s egész lelkesedéssel vívtak is később amellett — hogy a Borsodi Indítványt — törvényes jogokkal ellenkezőnek az Ország Rendei annál kevesebbé mondhatják, mivel az 1835. évi december 30-áról tett országos felírásban határozottan kimondta mind a két Tábla, hogy az egyházi javak jövedelmeinek az Ország védelmére, s más közhasznú célokra fordításáróli rendelkezés — az összes törvényhozás kétségtelen jogai közé tartozik. ...

A fellyebb érdeklett országgyűlési végzet tehát abba központosulván — hogy a Borsodi Indítvány elvileg kétségtelenül áll — s egyedül annak tárgyalása lett ezuttal máskorra halasztva — elvileg a Borsodi Indítvány győztes lett — s elérte a Borsodi Indítvány célját annyiban is; hogy annak egyik fő oka és célja az lévén: hogy az Egyházi Rend, melly az egyházi áldásnak a vegyes házasságoktóli hirtelen és egyszerre lett megtagadásával oly kellemetlen bajokat okozott az Országban — tétessék figyelmetessé arra — hogy a Világi Rend is vehetend elő olyan ellenszert — mely az Egyházi Rendnek a vegyes házasságoktóli áldás megtagadásból eredő örömét igen keserűvé teheti — s azt, hogy a Borsodi Indítvány az Egyházi Rendet valójában figyelmessé is tette — tagadni bajos lenne!!!"

(BAZMLt. IV. 501/e. 50/1845)

Néhány olyan kérdésről is szeretnék szót ejteni, amelyek valamennyi országgyűlésen visszatérően kerültek napirendre. Elsőként felemlíteném a magyar nyelv ügyét, ez a téma kezdettől fogva szerepelt a borsodi követutasításokban. E tárgykörből két nevezetes eseményt emelnék ki, amelyekről ritkán esik szó. 1834-ben határozott a megyegyűlés arról, hogy a főkormányszékeknek ezentúl csak magyarul írnak. A merész tettet 15 vármegye ismételte meg. 1839-ben a borsodi követek indítványára, a király határozott kérése ellenére, az országgyűlés magyarul köszöntötte az uralkodót. Itt kell megjegyeznem, hogy Palóczy László már korábban is megtette azt a vakmerőséget, hogy a nádor fogadásán magyarul köszöntötte az uralkodót. A körbenállók körében a döbbenettől szinte halálos csend lett, amit csak az uralkodó oldott fel azzal, hogy megköszönte a kedvességet.

A magyar nyelv ügye mellett másodikként a szólás- és sajtószabadságról is ejtsünk néhány szót. Wesselényi Miklós, az országgyűlési ifjak és Kossuth Lajos támogatásáról már beszéltem, most a cenzurával megesett nevezetes eseményről szeretnék beszámolni. Általános gyakorlat volt a megyében, hogy a követek végső jelentését, amely összefoglalta az országgyűlés valamennyi nevezetes eseményét, nyomtatásban is kiadták. A korábbi évekhez hasonlóan 1840-ben is megküldték a szöveget a sárospataki kollégium nyomdájának. Ezúttal azonban visszaérkezett a kézirat azzal, hogy a cenzor kihúzásokat eszközölt. A megyegyűlés tiltakozásul lemondott a kiadásáról, de a szöveget csonkítani nem engedte. Egyetlen jellemző példát emelek ki a cenzor „működéséből". A jelentés eredeti szövege így szól:

„felnyíltak Budának tömlöcei és kiadták keblökből a magyarországi főtörvényszékek által megitélt rabokat."

A mondatrészt a cenzor törölte, helyette beszúrta, hogy királyi kegyelem szüntette meg a pereket. A szándék világos, a perek igazságtalanságát kérdőjelezi meg a cenzori változat.

Harmadik visszatérő témaként a lengyel ügyet említeném. Az 1831-es lengyel felkelés leverése után a magyar országgyűlés, szolidaritást vállalva a lengyel függetlenségi harccal, az uralkodót nemzetközi lépésekre akarta kényszeríteni, eredménytelenül. Maga Kossuth Lajos írta az akkori követről, Palóczy Lászlóról, hogy a lengyel ügyben „derekasan" viseli magát. Idézzük fel a nevezetes felszólalást:

„Ha egy királynak halála miatt minden király gyászt ölt fel, hát egy szabad nemzet normális halálát minden szabad nemzet ne gyászolja-e? Illő, hogy a gyászfátyolt ne kalapunkra, hanem szíveinkre kössük s, hogy a minisztérium ezt puszta szavaknak ne vegye, kijelenti nyilván, hogy Borsodnak 30 ezer lelkes magyar nemessége csak a törvényes úton szólítasson fel, ezen ügyért minden áldozatra kész."

Zárszóként szeretném felidézni az utolsó rendi országgyűlésről készült követi beszámoló néhány sorát, értelmezzük ezt úgy, mint a reformkori Borsod nekünk szóló végrendeletét:

„... a szabadsajtó — a népképviselet — a községi rendszer — a független felelős minisztérium iránt alkotott törvények által oly alapok rakattak le, mellyeken a nemzet köz-szabadságának és boldogságának legdíszlőbb épülete biztosan emelkedhetik, különösen a törvény által esküvel kötelezve felfegyverkezett honpolgároknak, a nemzeti őrseregnek oltalma alatt. ...

Ámde tagadni nem lehet, hogy az előítéleteknek is van hatalma: és, hogy ezen hatalmat legyőzni nehéz; — hogy a vágyaknak van telhetetlensége, melyeket kielégíteni a lehetetlenségek sorába tartozik, pedig mind a vágyaknak igazságos mérsékre szorítása, mind a megszokott s talán megkedvelt előítéleteknek száműzése kivántatik, hogy közéletünknek törvényeinkben kimondott átalakulása az írott betűből életté váljék. Őszinte jóakarat sokat, mindent tehet; de őszinte jóakaratra minden oldalról számolni és ettől függeszteni fel az egész jövendőt: veszélyes kockajáték. Egység és öszvetartozás kívántatik; és ezen egyesség, ezen öszvetartás, mely magában foglalja jövendőnk biztosítását, érdeke egyszersmind a honpolgárok legnagyobb többségének; egyesség és öszvetartás arra, hogy legyen az mit a törvény rendel; legyen meg mind, de sem több, sem kevesebb, sem más; és ha kell több vagy más mit a törvény rendel: azt nem erőszak útján, mert az erőszak felemészti a nemzet egyes tagjait, s egyes tagjaiban a nemzetet, s ha e boldogtalan vad útra tévedne, süllyedne a magyar nemzet függetlenségének szabadságának derülő hajnalán, ki fog töröltetni a nemzet sorából, egy hatalmas szomszéd martaléka leend; — nem erőszak útján tehát de törvényes úton eszközöljük ha mi több kell vagy ha mi más kell annál mit eddig a törvény magadott."

(BAZMLt. IV. 601/b. 2379/1848)

Edelény, 1989. okt. 8.

Seresné dr. Szegőfi Anna

Elhangzott Ragályi Tamás halálának 140. évfordulóján rendezett emlékünnepségen: Edelény, Városi Művelődési Központ és Ifjúsági Ház előadóterme, 1989. okt. 8., vasárnap de. 10.00 óra.

Felhasznált források

Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár Közgyűlési iratok 1825-1848 (BAZMLt. IV.501/e., IV.601/b.)

Kossuth Lajos: Törvényhatósági Tudósítások

Seresné Szegőfi Anna: Borsod vármegye képviselete a reformországgyűléseken, Követutasítások és követi végjelentések Miskolc, 1987. B-A-Z Megyei Levéltári Füzetek 21.

Záhony Béla: Borsod megye országgyűlési utasításai a reformkorban Miskolc, 1929.

RAGÁLYI CSALÁD

Gömör vármegye egyik legrégibb birtokos nemes családja, mely nevét a megyében fekvő Ragály településről kapta.

A család első okleveles említése a XIV. század végéről származik. A család a közéletben is állandóan szerepet játszik.

A népes család az idők folyamán több ágra szakadt. Az ősi ág központja Ragály maradt. A családnak birtoka volt: Kiscsoltó, Kisragály, Nagyragály, Trizs, Imola, Kánó, Csákány, Szuhafő, Nagyrágy, Hubó, Sajókeszi, Gömörpanyit, Aggtelek, Jósvafő, Alsószuha, Sajószentpéter, Latranfa, Miléte, Beretke településen.

A későbbiekben: Zubogy, Csernej, Balajt, Dövény, Borsod, Ózd, Jákfalva, Alacska, a Nyilas és Torna pusztákon (ma Lak határa), Abaújszántó, Marcinfalva, Komjáti, Szín és házasságuk révén még más településeken is.

Előnevük a „ragályi és kiscsoltói", majd Ragályi Ábrahám a „pelsőczi" előnévre is királyi adományt nyer. Ragályi Balassa Ferenc bárónak a király 1902. május 14-én bárói méltóságot adományozott és egyúttal megengedte, hogy előnevét, családnevét és címerét a férfi ágon kihalt balassagyarmati és kékkői báró Balassa család előnevével, családnevével és címerével egyesítve viselhesse.

A CSALÁD JELESEBB TAGJAI

RAGÁLYI Ábrahám

1772 - Nagyfalu, 1833. nov.11.

királyi tanácsos, első alispán

1815-1832-ig Torna vármegye első alispánja, azután Ugocsa vármegye adminisztrátora 1833-ig, haláláig. 1819-től egyszersmind királyi tanácsos. Az 1825. évi országgyűlésen Torna vármegye követe.

Főispáni beiktató beszéde nyomtatásban is megjelent.

RAGÁLYI Aladár
Országgyűlési képviselő.

Országgyűlési beszédei, Borsod vármegye dédesi kerületének választópolgáraihoz intézett beszéde nyomtatásban is megjelent. (1878).

RAGÁLYI Béla
Balajt, 1853. aug.15. - Balajt, 1921. szept.8.
Országgyűlési képviselő, földbirtokos.

Középiskoláit Késmárkon, Sárospatakon és Miskolcon végezte. Katona Debrecenben a 8. sz. dzsidás ezrednél, majd a 6. sz. huszárezred tartalékos hadnagya. Édesapja, R. Ábrahám halála után átvette gazdasága kezelését és idejét főként annak szentelte. 1875-ben vette feleségül Miklós Gyula országos borászati kormánybiztos, finkei birtokos leányát, Ilonát.

A Borsod megyei gazdasági egyesület igazgatósági tagja. A felsőborsodi ref. egyházmegye előbb világi jegyzőjévé, majd 1886-ban tanácsbírájává, 1889-ben egyházmegyei gondnokká választotta. 1891-ben a tiszáninneni egyházkerület képviselője az országos egyetemes ev. ref. zsinaton.

A képviselőházba mint szabadelvű párti az edelényi választókerület mandátumával 1894-ben jutott be, majd 1896-ban, 1901-ben, 1905-ben újra elnyerte.

Országgyűlési beszédei a Naplókban vannak.

RAGÁLY-BALASSA Ferenc, báró
Ragály, 1864 - Ragály, 1942. júl. 17.
országgyűlési képviselő, földbirtokos.

Gimnáziumi tanulmányait Bécsben és Vercyben (francia Svájc) végezte és Budapesten tett érettségit. Budapesten hallgatott jogot, külföldi egyetemeken nemzetgazdasági tanulmányokat folytatott. Tanulmányútjai során bejárta Ausztriát, Olasz-, Német-, Angol-, és Franciaországot, továbbá Belgiumot, Tuniszt és Algirt. A gömörtornai református egyházmegye gondnoka. Borsod-Gömör-Kishont vár-

megye törvényhatóságának választottjaként 1935-1940-ig országgyűlési képviselő.
Felesége báró Balassa Irma.

RAGÁLYI Ferdinánd
Ragály, 1814 - Ragály, 1881. március 27.
Országgyűlési képviselő.

Ragályi Gedeon birtokos és Csernyus Apollónia fia. Iskoláit Sárospatakon végzi 1834-ben, az 1832-1836. pozsonyi országgyűlésen joggyakornok volt. Beutazta Svájcot, Olasz- és Németországot. Mint a haladó-párt független tagja részt vett a 40-es években a megyei mozgalmakban, hivatalt azonban nem vállalt. 1848-ban Gömör vármegye rozsnyói kerületének országgyűlési képviselője (mint kormánybiztos is működött az alvidéken). 1861-ben és 1866-ban ugyanezen kerület országgyűlési képviselője.
1861-es országgyűlési beszédei több társával együtt önállóan is megjelentek. A felette mondott halotti beszéd 1881-ben Rimaszombatban jelent meg.

RAGÁLYI György
Borsod, 1818. május 11. - Borsod, 1889. június 9.
Földbirtokos, egyházmegyei gondnok.

Ragályi Zsigmond és Fay Zsuzsanna gyermeke. Iskoláit Sárospatakon végzi 1827-től 1837-ig, közben Lőcsén német nyelvet tanul. 1838-ban Pesten volt jurátus keresztapjánál, Ragályi Tamásnál, kivel az országgyűlésre is felment Pozsonyba. 1840-ben hazajön és csakhamar alszolgabíró, majd táblabíró lesz a megyénél. 1845-ben a főszolgabíróságot már nem vállalja, visszavonul borsodi birtokára, a csendes falusi magányba gazdálkodni. A szabadságharc ideje alatt egy ideig a nyárádvölgyi nemzetőrök híres és szeretett kapitánya, majd hazatér. 1860-tól a felső-borsodi ref. egyházmegye világi tanácsbírája, 1865-től haláláig egyházmegyei gondnok. 1881-ben a magyarországi ev. ref. zsinaton az egyházmegye egyik képviselője.

Hamvai szüleivel és Zsigmond testvérével együtt a méltatlanul elhanyagolt borsodi nemesi sírkertben nyugszanak.

RAGÁLYI Gyula
Országgyűlési képviselő.

Dókus Ragályi Ilona és Ragályi Balassa Ferenc apja. Gömör megye putnoki választókerületében 1872-1875-ig, illetve 1875-1878-ig országgyűlési képviselő.
Felesége Török Hermin.

DÓKUS RAGÁLYI Ilona
Ragály, 1860 -, 1912. jún. 16.
Író.

Ragályi Gyula és Török Hermin leánya. 1877-ben lesz Dókus Ernő (1852-1934) főrendiházi tag felesége. Férjével külföldön nagyobb utazásokat tett, így beutazta 1889-ben Afrika nagy részét is. Két regénye, Vera és A végrendelet című mellett több novellát, tárcát és afrikai útjáról kisebb közleményeket írt, melyek a Honban és a Zemplénben jelentek meg.

RAGÁLYI István, id.
Alezredes

Ragályi Zsigmond és Fáy Mária fia.
Felesége, Szathmáry Király Zsófia révén Hangácsnyomári birtokos, Sz-K. Ádám sógora.

RAGÁLYI István
Első alispán.

Ragályi István és Szathmáry Király Zsófia fia. Ragályi Tamás apósa. Kazinczy Ferenc írja R. Tamásnak róla: „hogy kevélykedném, ha a feleségem atyja szóllana úgy, mint az Uram Öcsém Ipa szólott az én jelenlétemben 1808 a Diétán."

Borsod megye főjegyzője, 1806-1825 között Felső alispánja. Az 1803. okt. 12-i tisztújítás alkalmával mondott beszéde a Magyar Kurirban jelent meg 1803-ban.

RAGÁLYI József

1733 - Miskolc, 1804. nov. 8.
Királyi tanácsos, alispán.

Ragályi Zsigmond és Szentmiklóssy Mária fia.
Szemere Katalin férje, Ragályi Tamás édesapja. Borsod vármegye négy tisztújítás alkalmával választotta meg alispánjának.
A balajti családi sírboltban alussza örök álmát.

RAGÁLYI Károly

Borsod, 1809. május 15 - Jákfalva, 1862. aug. 10.
Megyei főispán, országgyűlési képviselő.

Ragályi Zsigmond és Fáy Zsuzsanna fia. Iskoláit Sárospatakon végzi. Borsod megyének 1834-ben aljegyzője, 1837-1840-ig alszolgabírája, 1843-1848 főszolgabírája volt. A sárospataki főiskola algondnoka és a felső-borsodi ref. egyházmegye tanácsbírája, majd segédgondnoka. Felesége 1856-ban lesz Kubinyi Honoráta.
1861-ben Torna vármegye főispánja, országgyűlési képviselője lesz.
Országgyűlési beszédei a naplókban. Főispáni beiktató beszéde a Magyarországban jelent meg. Halálakor több emlékező gyászbeszéd látott napvilágot nyomtatásban.

RAGÁLYI Miksa

Országgyűlési képviselő.

Az 1843. évi országgyűlésen Gömör vármegye követe. Az 1848-1849-es forradalomban való részvétele miatt fogságba kerül. Az 1861-es országgyűlésen Gömör megye putnoki kerületének képviselője. Felesége gr. de la Motte Luize.

RAGÁLYI Zsigmond

Alsószuha, 1771. nov.11. - Borsod, 1849. december 13.
Táblabíró, egyházmegyei főgondnok.

Ragályi Gedeon és Szeremley Krisztina fia, R. Károly és György apja. Az alsószuhai elemi iskolában, majd Sárospatakon és 1788-tól Pesten tanul, hol a tanulók között „aként tűnt ki, mint templom a város egyéb épületei közt". 1794-ben kap ügyvédi diplomát és lesz Pesten ügyvéd 1803-ig. Ekkor köt házasságot Fáy Zsuzsannával és költöznek Borsodra. A vármegyénél főszolgabíró, táblabíró lesz 1815-ig. Lemond, de továbbra is aktív részese a megyei politikai közéletnek. Jó szónok. „Ő kevés beszéddel sokat tudott mondani." 1835-től a felső-borsodi ref. egyházmegye főgondnoka, anyagi felvirágoztatója.

Kolerában 1831-ben meghalt, szeretett felesége mellett nyugszik a borsodi nemesi sírkertben.

„Nem csupán magunknak születtünk; létezésünket részint a haza, részint a barátok igénybe veszik. Emberek emberekért születtek, hogy egymás közt, egyik a másiknak használhasson."

Ciceró mondja ezen sorokat egyik beszédében.

Sorai mennyire igazak, s milyen jellemzőek egy ősi nemesi család, a kiscsoltói és pelsőczi Ragályi család férfi tagjainak sorára, majd 6 évszázadon át! Idősb Ragályi Zsigmond végtisztességtétele alkalmából, 1851-ben kiadott beszédében Molnár Antal lelkipásztor is így szól erről:

„Mint csillagok az égen egymással néha találkoznak, így találkoztak ez időben, hazánk politikai egén a Ragályi család csillagai. ... E családra, s a honra nézve mi dicső találkozás! Míg Árpád apánkkal, vagy szent István királyunkkal egykorú magyar családainkból, századok alatt is, alig kél egy-két égifény, — ím az az öt százados családból, mennyi csillag emelkedik a magyar horizontra, s világosságot, és áldást árasztva futja meg azt!"

Kedves vendégeink, ma ezen család kitűnőségének, Ragályi Tamásnak emlékünnepségére gyűltünk össze, halálának 140. évében. Január 14-én volt a kerek évforduló. Edelény

város lapjában, a BORSOD, a 89./1. számában megírtam szerény megemlékezésemet szűkebb hazánk elfeledett fiáról. Élete és munkássága számos ponton hiányos, pontatlan, homályos volt még ekkor, így kutatásaimat tovább folytattam. Az anyakönyvekben, levéltárakban találtam rá az értékes dokumentumokra.

Ragályi Tamás a balajti református anyakönyv tanúsága szerint Ragályi József és Szemere Katalin gyermekeként 1785. december 28-án és nem december 12-én, 18-án, 19-én született, mint irodalmi, életrajzi és általános lexikonaink hozták folyamatosan, rosszul. Sőt a hónapokon át izgatottan kutatott halotti anyakönyvi bejegyzés újabb érdekességekkel szolgált. A lexikonokkal ellentétben nem Pesten, hanem Parasznyán halt meg. A borsodi református egyház halotti anyakönyve, mely pontosan megadta: *„Utolsó tisztessége megadása Borsodon, temettetett Balajton, a Családi-Sírboltba"*, 1849. január 17-én. Tehát nemcsak itt született, de immár biztonsággal tudjuk, hogy itt, a szülőföldben nyugszik. Van hova letenni a kegyelet virágait.

A Művelődési Központ és Ifjúsági Ház, mely a Borsodi Tájház gondos gazdája is, készséggel fogadta javaslatomat, hogy október 6-án, az aradi vértanuk napján vagy annak közelében a reformkor azon jeles tagjának illetve tagjainak, akik kötődnek városunkhoz, emlékünnepséget rendezzünk.

Lónyay László obeliszkjét ez év március 15-ére felállítottuk, sírját rendbetettük. Ragályi Tamás porai a világégést követően barbár kezek által feldúlt, immáron omladozó családi sírboltban nyugodnak. A család beleegyezésével, támogatásával, melyet nagyon köszönünk; a sírbolt végleges lezárásával, s eléje ősi szimbolikájú fejfa, emlékoszlop állításával, melyet Gál János arlói fafaragó népi iparművész készített — gondoltuk Ragályi Tamásnak állítunk jelet hálánk és kegyeletünk jeléül. A gondolatot tett követte, és eljött e nap.

Ragályi Tamás életéről újságunkban és meghívónkban, sőt itt már sok mindent elmondtunk. Élete immár nem ismeretlen előttünk.

Itt és most szónoki képességeiről, nemes hazafias érzéseiről, érett, átgondolt, felelősségteljes feladatvállalásáról tenúskodó beszédét olvasom fel, melyet 1825-ben, követté való megválasztása után mondott:

„Tekintetes Megye, édes Kis-hazám! Mi lehet díszesebb mint egy jeles megye gyenge polgárjából azon megyének Képviselőjévé választatni, még pedig abban a törvényhozó testben, mellytől nem csak a jelen kor, hanem még a késő maradék is várja boldogságát.

Érzem a megtiszteltetést, de egyszersmind a reám rakódó terhek sullyai szent borzadállyal hatják által lelkemet. Darabos az ösvény, amelly megnyílik előttem és felettébb sikamló: a rajta előre lépni nem merő, bátortalan örökre gyáva nevezettel béllyegeztetik, a mellékes utakat kereső s a vakmerő egyaránt hanyat homlok bukik a hazai átok utálattal a hazafiúi érdem dicső templomába, kit az el múlt idők... történeteiből merített tapasztalás tiszta világánál a természet s Hazánk szent törvényeiből eredő jobbágyi hívség és hazaszeretet öszve font testvér karjaikkal körül ölelve vezérelnek, ezen két véd angyaloknak karjai közé vetem én is magamat, s az az édes remény táplál, hogy ha ezek fognak megyénkben vissza vezérelni, még most méltatlan csekély személyem méltóbbá fog lenni azon most mutatott kegyes közbizodalomra, mellyért való háladatosságom csupán életem fogytával fog el enyészni."

Ragályi Tamás, bár 1836. után veszít forradalmi lendületéből, a maga módján haláláig hű marad ezen fogadalmához.

Ragályi Tamás idős korára való tekintettel aktívan már nem vesz részt a szabadságharcban — neki az előkészítésében van nagy szerepe — de családja számos fiatal tagja, így unokaaöccse, a nála Pesten joggyakornoskodó Ragályi György, ki Borsod község szülötte és a kolera temető melletti Ragályi sírkertben nyugszik — sírját benőtte a gaz — a nemzetőrség kapitányaként harcolt a magyar szabadságért.

„Én valahányszor egy ősi omladékot pillantok meg, mindenkor kegyelmes érzés szállja meg lelkemet. Ábrándaim visszateremtik a csak névről ismert ősöket bajnoki tetteik dicsőségével. És ha végre eltűnik a bűvös jelenet, fölmarad lelkemben egy nefelejts-

szál: a történeti visszaemlékezés.

Van-e kebel, mely nemzete elhunyt vitéz őseinek hamvainál érzéketlenül, jeges közönnyel doboghatna? — mely az ősök sírjainál, kik a hazáért dicsően éltek haltak — a kegyellet adóját megtagadhatná? — Ha van, essék rá a kárhozat átka, mert keblét nem melegíti a hazafiúi érzelem ápoló eleme: a történeti visszaemlékezés!"

Nagy Iván írja e sorokat 1854-ben. Vele együtt hiszem, vallom, érzem én is.

Kérem a kedves jelenlévőket, mielőtt Ragályi Tamás sírjához mennénk, Vadászy Pál szavaival:

„Emeljünk tehát neki szíveinkben is emlékoszlopot a jövő nemzedéknek átadandó szent hagyományúl, hogy ajktól ajk, nemzedéktől nemzedék vegye át jótette által tiszteltté lett nevét, s ha valakit közülünk sírja felé vezet az élet, ne feledje el, hogy akkor egy dicső előd szent pora felett áll, melyről kegyeletesen meg nem emlékezni szentségtörés."

Edelény, 1989. október 8.

Lukács László

Elhangzott Ragályi Tamás halálának 140. évfordulója tiszteletére rendezett emlékünnepségen: Edelény — Városi Művelődési Központ és Ifjúsági Ház előadóterme, 1989. október 8.

IRODALOM

210 éve, 1785. december 28-án született Balajton, Borsodnak hírneves követe, Ragályi Tamás lapszerkesztő, politikus / Laki Lukács László == Edelényi Műsor. - 2.évf. (1995 dec.) 4.p., mellékl.

Balajt szülötte Ragályi Tamás / f. g. == Észak-Magyarország. - 45.évf. 235.sz. (1989 okt. 5), p.4.

Borsod megye a magyar nyelv ügyéért:reformkori követjelentések és országgyűlési dokumentumok / vál. és a bevez. Seresné Szegőfi Anna. - Miskolc, B-A-Z. m. Lvt., 1987. - 25 p.

Borsodnak hírneves követe:Ragályi Tamás / Lukács László == Borsod : Edelény város lapja / szerk. Szegőfi Péter. - 3.évf. 1.sz. (1989 jan.), p.3.

Emlék beszéd, mellyet... Ragályi Zsigmond... végtisztességtétele alkalmával... tartott Molnár Antal... - Miskolcz, 1851. - 46 p.

Emlékbeszéd Ragyályi Tamás sírjánál / Fazekas Gábor == Borsod. - 4.évf. 1.sz. (1990 jan.), p.8.

Az én életem / Kazinczy Ferenc. - Bp. : Magvető, 1989

Gyászünnepély, mellyet... Ragályi Károly... és... Szakal László... urak végtiszteletükre tartott a felső borsodi helv. h. egyházmegye / Bodnár Endre. - Miskolcz, 1863. - 33 p.

Irodalmi arcképek / Toldy Ferenc. - Bp. : Szépirod. K., 1985

Az irodalom magánélete : Irodalmi szalonok és társaskörök Pesten : 1779-1848 / Fábri Anna. - Bp. : Magvető, 1987

Kiscsoltói Ragályi György emlékezete Vadászy Pál. - Sárospatak, 1889. - 18 p.

Magyar irodalmi lexikon : 2 / főszerk.Benedek Marcell. - Bp. : Akad. K., 1965

Magyar írók élete és munkái : 11 / Szinnyei József. - Bp., 1906

A magyar sajtó története : 1705-1848 / szerk. Kókay György. - Bp. : Akad. K., 1979

Magyarország családai czímerekkel és nemzedékrendi táblákkal / írta Nagy Iván. - Pest, 1862

Méltó, kegyeletteljes megemlékezés Ragályi Tamás és az aradi vértanúk halálának 140. évfordulója alkalmából / Lukács László == Borsod. - 4.évf. 1.sz. (1990 jan.), p. 9.

Országgyűlési Almanach 1897-1901, 1901-1906, 1905-1910, 1935-1940

A polgári-nagyság rövid halotti-beszédben előadva, melylyel... Ragályi Ábrahám úrnak... gyászos halálát érezve tisztelte / Kérészy István ; A nagy kormányozónak tzímerei azon halotti beszédben előadva, mellyet... Ragályi Ábrahám úrnak... hideg tetemei felett tartott... Katona Mihály. - Sárospatak, 1834. - 40 p.

Ragályi Tamás : 1785-1849 / Laki Lukács László == Szülőföldünk : A megyei honismereti mozgalom közleményei. - 20.sz. (1993 jún.), p. 98-99.

„Olly férjfiú, ki magát egészen a Haza érdekeinek szentelé; ki pályáját két országgyűlésen keresztül, lelke tisztaságában, ritka állhatatossággal, s küldője dicsőségére futá meg..."

(Ragályi Tamás diétai követtársainak levele, Pozsony, 1833. márc. 18.)

A Magyar Történelmi Társulat
Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Csoportja
és az Edelényi Művelődési Központ
és Ifjúsági Ház
tisztelettel meghívja Önt a

RAGÁLYI TAMÁS

halálának 140. évfordulója alkalmából
rendezendő

EMLÉKÜNNEPSÉGRE

1989. október 8-án, vasárnap 10.00 órára

az Edelényi Művelődési Központ
és Ifjúsági Házba
(Edelény, Borsodi út 9.)

PROGRAM:

Megnyitót mond:

TURÓCZI BERTALAN
a Városi Tanács VB MEIS Osztály vezetője

Előadások:

DR. VELIKY JÁNOS
a KLTE Történelmi Intézetének kutatója
Az európai fejlődés és a magyarság

SERESNÉ DR. SZEGŐFI ANNA
levéltáros
Borsod megye képviselete a reformországgyűléseken

LUKÁCS LÁSZLÓ
könyvtáros, az Edelényi Művelődési Központ és Ifjúsági Ház munkatársa
Ragályi család

BARANYI FERENC
tanár, Izsó Miklós Gimnázium, Edelény
Lónyay László élete és munkássága

Ebédszünet

14.00 óra, Balajt

A református temetőben Ragályi Tamás emlékoszlopának felavatása, koszorúzás.

Beszédet mond: FAZEKAS GÁBOR *református lelkész.*

Közreműködik: az edelényi Református Énekkar.

15.00 óra, Borsod

A borsodi református templomban gyászistentisztelet és emlékhangverseny Ragályi Tamás tiszteletére

Beszédet mond: ORBÁN ZOLTÁN *református lelkész.*

Közreműködnek: SOÓS ANDREA *orgonaművész*
az edelényi Férfikórus
az edelényi Református Énekkar.

13.30-kor autóbusz indul a buszpályaudvarról Balajtra és vissza a borsodi református templomhoz.

210 éve,
1785. december 28-án
született Balajton
Borsodnak hírneves követe,

RAGÁLYI TAMÁS

lapszerkesztő, politikus.

1995. december 28-án,
csütörtökön 10.00 órakor

KOSZORÚZÁS

RAGÁLYI TAMÁS

emlékoszlopánál a balajti temetőben.

IMA: Bákai Imre borsodi református lelkipásztor

Koszorúz: Balajt község önkormányzata
Városi Könyvtár, Edelény

Közreműködik: Suszter Jenő tárogatón

TARTALOM

Előszó 3

Ragályi Tamás, Nyilas Ilona bölcsészdoktori értekezése 5

Függelék 39

Borsod megye képviselete a reform országgyűléseken / Seresné dr. Szegőfi Anna 41

Ragályi család / Lukács László 53

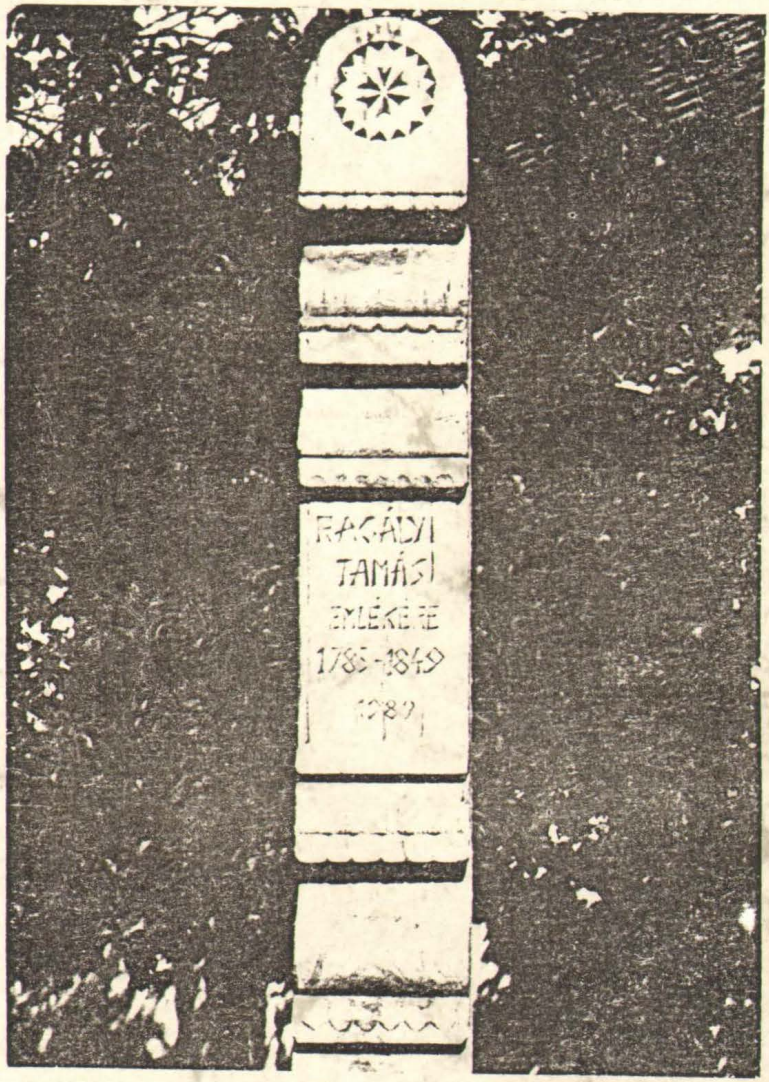
ISBN 963 04 5780 6

Felelős kiadó: Laki Lukács László, a *V.R.H.K. igazgatója.*

Készült a Városi Rendezvények Háza és Könyvtár számítógépes kiadványszerkesztőjén és sokszorosító műhelyében, 1995-ben.

Borsod vármegye címere

RAGÁLYI
TAMÁSI
EMLÉKÉRE
1785-1849
1982